

QUICKSCAN NATUUR INRICHTINGSPLANNEN DE WIEDEN EN WEERRIBBEN

Toetsing PAS-inrichtingsmaatregelen NATura 2000-
gebieden De Wieden en Weerribben

Provincie Overijssel

6 OKTOBER 2020

Contactpersoon

ARJEN GOUTBEEK

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 264
6800 AG Arnhem
Nederland

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	Toetsing ecologie	5
1.2	Methode	5
1.3	Wet natuurbescherming en instandhoudingsmaatregelen	6
1.3.1	Gebiedsbescherming	6
1.3.2	Soortbescherming	7
1.3.3	Gevolgen	7
1.4	Plangebied	9
2	NATUURWAARDEN	10
2.1	Beschrijving gebieden	10
2.1.1	De Wieden	10
2.1.2	Weerribben	10
2.2	Aanwezigheid natuurwaarden	10
2.2.1	Natura 2000 instandhoudingsdoelen	10
2.2.2	Beschermde soorten	13
3	WEERRIBBEN	15
3.1	Ossenzijl	15
3.1.1	Ingreep	15
3.1.2	Natura 2000	17
3.1.3	Beschermde soorten	18
3.2	Noordmanen	20
3.2.1	Ingreep	20
3.2.2	Natura 2000	21
3.2.3	Beschermde soorten	22
4	DE WIEDEN	24
4.1	Muggenbeet	24
4.1.1	Ingreep	24
4.1.2	Natura 2000	25
4.1.3	Beschermde soorten	27

4.2	Verbinding De Wieden-Vollenhovermeer	28
4.2.1	Ingreep	28
4.2.2	Natura 2000	29
4.2.3	Beschermde soorten	31
4.3	Duinweg-Leeuwte	32
4.3.1	Ingreep	32
4.3.2	Natura 2000	33
4.3.3	Beschermde soorten	34
5	DISCUSSIE EN VERVOLG	37
5.1	Natura 2000	37
5.1.1	Beoordeling	37
5.1.2	Cumulatie	37
5.2	Soortbescherming	38
5.2.1	Vervolgstappen	38
5.2.2	Mitigatiemaatregelen	38
5.2.3	Overweging	39
	LITERATUUR	40
	COLOFON	41

1 INLEIDING

1.1 Toetsing ecologie

Binnen het programma Ontwikkelopgave Natura 2000 van de provincie Overijssel wordt gewerkt aan de uitvoering van een omvangrijk pakket van natuurherstelmaatregelen voor de Natura 2000-gebieden De Wieden en Weerribben. De maatregelen komen voort uit de PAS-gebiedsanalyses en Natura 2000-beheerplannen van beide gebieden. De maatregelen zijn gericht op behoud en herstel van kwetsbare natuur. Voor vijf deelgebieden worden op dit moment inrichtingsplannen opgesteld. Dit houdt in dat concreet wordt uitgewerkt waar en hoe verschillende inrichtings- en beheermaatregelen uitgevoerd moeten worden ten gunste van de natuurlijke kenmerken en invulling te geven aan de Natura 2000 PAS-opgaven.

Hoewel de maatregelen op gebiedsniveau en op lange termijn ten gunste zijn van de natuurwaarden, kunnen de inrichting en uitvoeringswerkzaamheden wel leiden tot verstoring, beschadiging of vernietiging van bestaande waarden. Hoewel voor maatregelen die ten gunste zijn van de instandhoudingsdoelen en opgenomen zijn in een Natura 2000-beheerplan geen vergunningplicht kennen (in paragraaf 1.3 wordt hier nader op ingegaan), is het wel nodig om inzicht te hebben in de natuurwaarden die aanwezig zijn en de gevolgen die de ingreep heeft op deze waarden. Dit wordt per Natura 2000-gebied en per plangebied uitgewerkt, zodat de impact op de beschermde natuurwaarden betrokken kan worden in de planvorming.

Hiervoor is een toetsing op hoofdlijnen uitgevoerd. Deze toetsing is een risico-inschatting en beoordeelt de voorgenomen inrichtingsmaatregelen op hoofdlijnen. Dit wil zeggen dat op basis van bestaande gegevens inzichtelijk gemaakt wordt of door de geplande inrichting en uitvoering negatieve effecten op kunnen treden op beschermde natuurwaarden. Het is geen uitvoerige, inhoudelijke beoordeling, maar geeft de kaders waarbinnen rekening gehouden dient te worden met de beschermde natuurwaarden.

1.2 Methode

Deze quickscan is uitgevoerd op basis van een verkennend veldbezoek en een bureaustudie. Voor de gebiedsbescherming (Natura 2000) is gebruik gemaakt van de habitattypenkaarten uit 2019 van de provincie Overijssel. Voor de soortbescherming zijn recente verspreidingsgegevens van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer gebruikt. Deze verspreidingsgegevens zijn opgevraagd in de NDFF over de periode van afgelopen tien jaar. Voor de beoordeling of soorten aanwezig zijn de gegevens van de afgelopen vijf jaar leidend. De oudere gegevens zijn toegepast voor inzicht of soorten langer geleden wel aanwezig waren en inzicht te krijgen hoe volledig de recente waarnemingen zijn.

Van alle deelgebieden is op basis van bovengenoemde gegevens aangegeven of habitattypen of soorten aangetroffen zijn in het deelgebied. Tevens is weergegeven wanneer de betreffende waarde in de nabijheid is aangetroffen en het plangebied geschikt is, waardoor aanwezigheid niet uitgesloten is. De soorten waarvan aanwezigheid uitgesloten kan worden, worden niet verder beoordeeld.

Per deelgebied volgt vervolgens een korte beschrijving van de geplande inrichting en welke werkzaamheden hiervoor nodig zijn. Op basis hiervan is beschreven welke verstoringfactoren kunnen optreden en of dit kan leiden tot verstoring van de aangewezen en beschermde natuurwaarden.

Enkele soorten die een instandhoudingsdoel hebben in een van de Natura 2000-gebieden zijn ook opgenomen op de lijsten met beschermde soorten vanuit soortbescherming. Soorten kunnen dus dubbel beoordeeld worden, zowel onder gebiedsbescherming en onder soortbescherming. Daarbij kan het ook voorkomen dat bij het ene beschermingsregime geen of beperkte effecten verwacht worden, terwijl bij het andere beschermingsregime wel negatieve effecten verwacht worden. Dit kan doordat bij Natura 2000 beoordeeld wordt of het instandhoudingsdoel in gevaar komt en bij soortbescherming gekeken wordt naar een effect op een individu. Wanneer van een grote populatie van een soort enkele exemplaren verstoord worden, hoeft dit geen effect te hebben op het instandhoudingsdoel. De verstoring kan echter wel onder een van de verbodsbepalingen vallen uit de soortbescherming.

In augustus 2020 is een actualisatie doorgevoerd, waarbij nagegaan is of de toetsing nog actueel en bruikbaar is. Op enkele kleine aanpassingen na, zijn de gegevens nog bruikbaar voor het beoogde doel.

1.3 Wet natuurbescherming en instandhoudingsmaatregelen

1.3.1 Gebiedsbescherming

Aan de delen van de Wet natuurbescherming die gaan over de gebiedsbescherming (Habitat- en Vogelrichtlijngebieden) is de bepaling verbonden dat - kort gezegd - voor activiteiten die voortvloeien uit een beheerplan geen vergunning nodig is. Dit vloeit voort uit de beschrijvingen van artikel 2.7, 2.8 en 2.9:

Wnb artikel 2.7

1. Een bestuursorgaan stelt een plan dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, uitsluitend vast indien is voldaan aan artikel 2.8, met uitzondering van het negende lid.
2. Het is verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten een project te realiseren dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.
3. Gedeputeerde staten verlenen een vergunning als bedoeld in het tweede lid uitsluitend indien is voldaan aan artikel 2.8.
4. Het verbod, bedoeld in het tweede lid, is niet van toepassing op projecten ten aanzien waarvan bij of krachtens enige wettelijke bepaling een besluit is vereist, indien bij of krachtens die wet is bepaald dat dat besluit uitsluitend wordt vastgesteld indien is voldaan aan artikel 2.8.

Uitleg

Artikel 2.7 schrijft voor dat het verboden is zonder vergunning van gedeputeerde staten, projecten te realiseren die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen. In 2.7, lid 3 staat dat voor zover het een project betreft dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied moet worden voldaan aan de bepalingen van lid 2.8.

Echter, artikel 2.9 voegt een volgende uitzondering toe. Dit artikel regelt dat het verbod van Wnb artikel 2.7 lid 2 om zonder vergunning projecten uit te voeren die mogelijk negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelstelling hebben, niet van toepassing is op projecten die zijn beschreven in het beheerplan en voor dat beheerplan, althans voor de projecten die daarin beschreven zijn, een passende beoordeling is uitgevoerd. Kortom, deze bepaling is niet van toepassing op projecten die worden uitgevoerd in het kader van het beheer van een Natura 2000-gebied.

Omdat de Ontwikkelopgaven als noodzakelijke herstelmaatregelen zijn beschreven in het Natura 2000-beheerplan, betekent het voorgaande dat de projecten uit het Ontwikkelprogramma niet vergunningplichtig zijn in het kader van artikel 2.7 van de Wet natuurbescherming.

Dat betekent echter niet deze maatregelen zonder oog voor instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied uitgevoerd mogen worden. Effecten op de andere instandhoudingsdoelstellingen dienen zoveel als redelijkerwijs mogelijk worden voorkomen. Dit volgt al uit de formulering van artikel 2.8 lid 9 (*rekening [houden] met de gevolgen die de handeling kan hebben voor een Natura 2000-gebied, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor dat gebied.*). Ook Wnb artikel 1.11 is daarover zeer duidelijk. Feitelijk komt het erop neer dat alle mitigerende maatregelen die aan een vergunning verbonden zouden zijn, ook bij het uitvoeren van de maatregelen toegepast moeten worden. Wanneer dat niet wordt gedaan wordt gehandeld in strijd met Wnb artikel 1.11.

1.3.2 Soortbescherming

Aan de delen van de Wet natuurbescherming die gaan over de soortenbescherming (vogels, Habitatrichtlijnsoorten en andere soorten) is de bepaling verbonden dat - kort gezegd - voor activiteiten die voortvloeien uit een beheerplan geen ontheffing nodig is. Aan die bepaling zijn voorwaarden verbonden, zoals beschreven in artikel 3.3 lid 7 en 3.8 lid 7:

Wnb artikel 3.3 lid 7 en 3.8 lid 7

De verboden, bedoeld in de artikelen 3.1 en 3.2, zesde lid (resp. artikelen 3.5 en 3.6, tweede lid, resp. 3.10), zijn niet van toepassing op:

- a. handelingen ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel als bedoeld in artikel 2.2, en*
- b. handelingen die zijn beschreven in en worden verricht overeenkomstig een beheerplan als bedoeld in artikel 2.3, eerste lid, een plan of een programma als bedoeld in artikel 2.3, vijfde lid, of een programma als bedoeld in artikel 1.13, eerste, zevende, of achtste lid, indien:
  - 1. ten aanzien van het beheerplan, het plan of het programma, althans het onderdeel dat betrekking heeft op de desbetreffende handelingen, is voldaan aan het in het vierde en vijfde lid bepaalde ten aanzien van ontheffingen en vrijstellingen, en*
  - 2. het bestuursorgaan dat het beheerplan, het plan of het programma heeft vastgesteld tevens bevoegd is voor de verlening van een ontheffing, onderscheidenlijk vrijstelling als bedoeld in het eerste, onderscheidenlijk tweede lid voor dergelijke handelingen, of, als dat niet het geval is, het beheerplan, het plan of het programma is vastgesteld in overeenstemming met het bestuursorgaan dat bevoegd is voor de verlening van de ontheffing, onderscheidenlijk vrijstelling.**

Uitleg

Lid 7 sub a (de verwijzing naar Wnb 2.2) gaat over het nemen van instandhoudingsmaatregelen die nodig zijn gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied (lid 1) en passende maatregelen die nodig zijn gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied (lid 2). Lid 1 gaat dus over het uitvoeren van herstelmaatregelen en dergelijke, lid 2 over het treffen van effectbeperkende maatregelen, zoals het leggen van beperkingen op het huidige gebruik van het gebied. De Ontwikkelopgaven zijn in het beheerplan opgenomen als noodzakelijke instandhoudingsmaatregel ten behoeve van de instandhoudingsdoelen van de verschillende doelen en valt daarmee onder lid 1. De conclusie zo ver is dat voor de Ontwikkelopgaven op grond van artikel 3.3 lid 7 onder a in het kader van het soortenbeleid geen ontheffing nodig is.

Lid 7 sub b (de verwijzing naar Wnb 2.3) gaat over het uitvoeren van handelingen die zijn beschreven in een Natura 2000-beheerplan. Het gaat dan niet over het uitvoeren van instandhoudingsmaatregelen of passende maatregelen, maar kennelijk om gebruiksvormen (andere handelingen) die in het beheerplan zijn vrijgesteld. Dit is voor onderhavig project niet relevant en wordt niet verder toegelicht.

De vraag is echter of het uitvoeren van deze maatregelen zonder ontheffing, hoewel niet in strijd met de Wnb, mogelijk strijdig is met de bepalingen van de Vogel- en Habitatrichtlijnen. Die kennen namelijk niet een dergelijke expliciete uitzondering voor het uitvoeren van instandhoudingsmaatregelen. Opvallend hierbij is namelijk dat de doelen voor gebiedsbescherming op deze wijze zonder verder onderzoek, in alle voorkomende gevallen, boven de soortenbescherming worden gesteld, voor zover het instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen betreft.

Dat betekent echter niet deze maatregelen zonder oog voor de aanwezige beschermde soorten uitgevoerd mogen worden. Effecten op deze soorten moeten zo veel als redelijkerwijs mogelijk worden voorkomen. De Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 daarover zeer duidelijk. Feitelijk komt het erop neer dat alle mitigerende maatregelen die aan een ontheffing of vrijstelling verbonden zouden zijn, ook bij het uitvoeren van de maatregelen toegepast moeten worden. Wanneer dat niet wordt gedaan, wordt gehandeld in strijd met Wnb artikel 1.11.

1.3.3 Gevolgen

Op basis van bovenstaande analyse kan worden gesteld dat voor de gebiedsbescherming geen vergunningplicht en vanuit soortbescherming geen ontheffingsplicht geldt. Omdat te allen tijde voldoen moet worden aan de zorgplicht (Wnb art. 1.11) en de voorwaarden direct uit de Vogel- en Habitatrichtlijn, dient wel rekening gehouden te worden met deze natuurwaarden en dienen negatieve effecten zo minimaal mogelijk

te blijven. Een analyse en beoordeling van welke beschermde natuurwaarden (soorten en natuurlijke kenmerken) voorkomen in het plangebied en of de ingreep kan leiden tot verstoring of aantasting en hoe dit voorkomen kan worden, blijft wel noodzakelijk.

In de volgende hoofdstukken wordt ingegaan op de beschermde natuurwaarden in de plangebieden, welke gevolgen de ingrepen hebben en op welke wijze rekening gehouden kan worden met deze waarden vanuit de zorgplicht.

Natuurnetwerk Nederland

De bescherming van het Natuurnetwerk Nederland gaat niet via de Wet natuurbescherming, maar is vastgelegd in een Provinciale verordening. De werkzaamheden vinden plaats binnen de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland. Het betreft grotendeels de gebieden die zijn aangeduid als Uitwerkingsgebied Ontwikkelopgave Natura 2000. Werkzaamheden mogen geen negatief effect hebben op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. De voorgenomen inrichting zorgt voor uitbreiding en verbetering van het NNN, het is gericht op het uitbreiden en realiseren van de NNN-doelen. Met de voorgenomen werkzaamheden wordt juist een positieve impuls gegeven aan de wezenlijke kenmerken en waarden. Negatieve effecten worden hierdoor niet verwacht en een nadere beoordeling is niet aan de orde.

Overigens geldt dat, wanneer maatregelen buiten het NNN genomen worden, effecten die hierdoor optreden niet beoordeeld hoeven te worden. Het NNN-beleid in Overijssel kent namelijk geen externe werking.

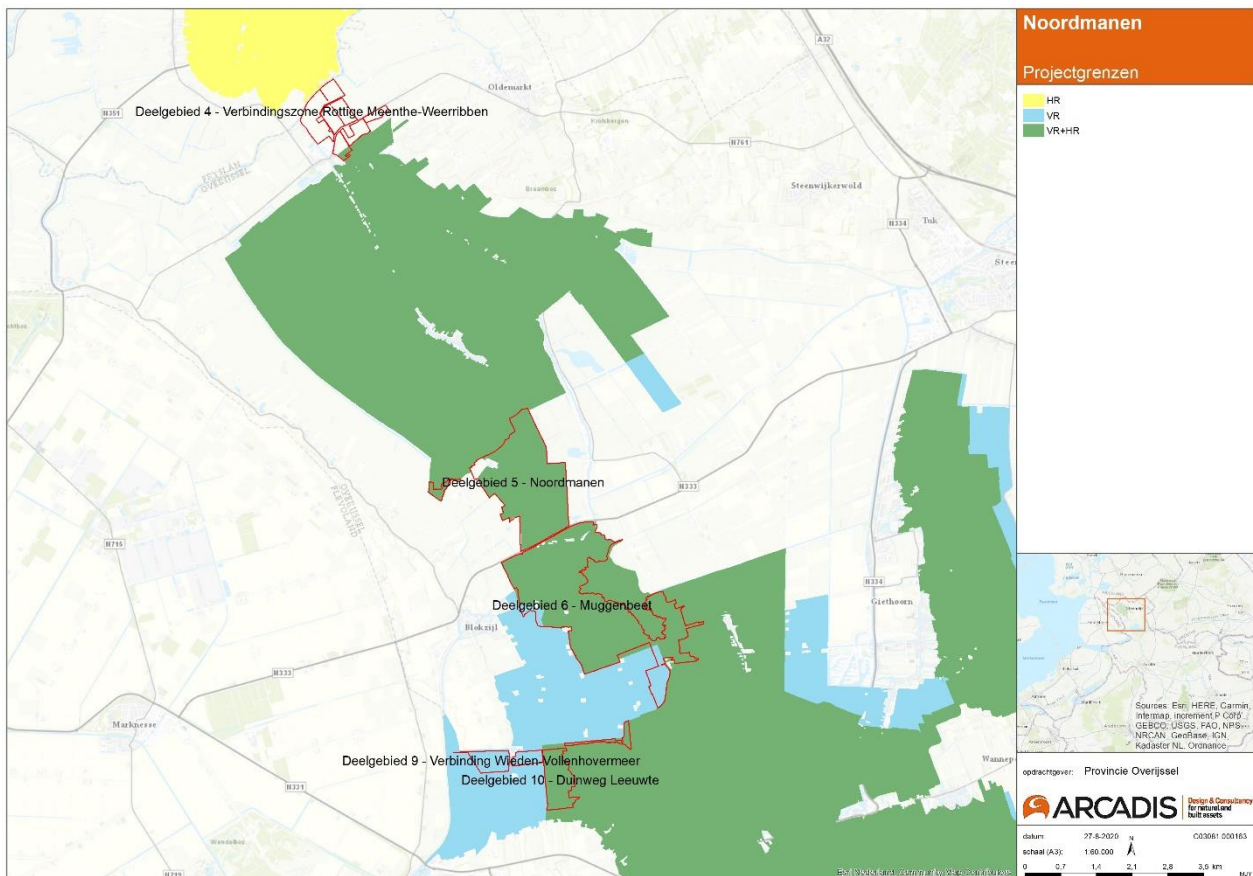

1.4 Plangebied

In totaal worden in vijf gebieden ingrepen uitgevoerd: twee in de Weerribben en drie in De Wieden. De inrichting beoogt een versterking van de Natura 2000-gebieden, door het omvormen van landbouwgrond naar natuur en door het maken van verbindingen naar andere, omliggende natuurgebieden. Hiermee wordt niet alleen de waarde van het Natura 2000-gebied versterkt, maar wordt ook het netwerk vergroot. Deze natuurinrichting moet leiden tot een duurzame instandhouding van de bepalende habitattypen en soorten.

De exacte aard, omvang en intensiteit van deze maatregelen is in dit stadium nog niet bekend. In grote lijnen omvatten de herstelmaatregelen het veranderen van de inrichting, en de bestemming en/of het gebruik. Daarbij kan gevarieerd worden met waterpeilverhoging en maaiveldverlaging. Ook worden nieuwe petgaten gegraven, de ligging hiervan wordt onder andere bepaald op grond van oude topografische kaarten waar voormalige (inmiddels verlandde) petgaten ook lagen. Andere delen worden onder andere ingericht met sloten, als kruidenrijke, extensieve graslanden en als nieuw moeras. Het gaat om de volgende gebieden:

- Ossenzijl: Verbindingszone Weerribben – Rottige Meenthe
- Noordmanen
- Muggenbeet
- Verbindingszone De Wieden-Vollenhovermeer
- Duinweg-Leeuwte

Figuur 1 Ligging vijf deelgebieden ten opzichte van de Natura 2000-gebieden De Wieden en Weerribben. (Groen = Habitat- en Vogelrichtlijngebied, blauw = Vogelrichtlijngebied, geel = Habitatrichtlijngebied)

2 NATUURWAARDEN

2.1 Beschrijving gebieden

2.1.1 De Wieden

Het Natura 2000-gebied De Wieden is een uitgestrekt laagveenmoeras met meren en kanalen met daartussen natte graslanden, natte heiden, trilvenen, galigaanmoerassen, rietland en moerasbos. Het gebied is een restant van het laagveengebied dat zich ooit van Zwolle tot ver in Friesland uitstrekte. Een groot deel bestaat uit uitgeveende petgaten. Alle successiestadia van open water tot en met moerasheide en veenbos zijn aanwezig. De Wieden is beïnvloed door het oude rivierstelsel van de Overijsselse Vecht. Door vervening, met bredere petgaten, zijn de grote meren ontstaan. Het Giethoornse- en Duingermeer zijn natuurlijke meren. Natura 2000-gebied De Wieden is aangewezen als speciale beschermingszone voor tien (sub)habitattypen, twaalf habitatrictlijnsoorten, veertien broedvogelsoorten en twaalf niet-broedvogelsoorten.

2.1.2 Weerribben

Het gebied de Weerribben behoort samen met De Wieden tot het mooiste dat de laagveenlandschappen in ons land te bieden hebben. In de Weerribben is over grote oppervlakten de traditionele rietcultuur nog behouden gebleven, waardoor grote delen van het gebied als vanouds een open karakter hebben. Het landschap toont een ware doolhof van sloten, petgaten, oude legakkers, broekbossen en rietlanden, met alle bijbehorende soorten en plantengemeenschappen. Bewoning in het gebied is beperkt gebleven: de karakteristieke dorpjes Kalenberg en Ossenzijl ademen het grootste deel van het jaar nog rust en stilte uit. Natura 2000-gebied Weerribben is aangewezen als speciale beschermingszone voor tien (sub)habitattypen, elf habitatrictlijnsoorten en acht broedvogelsoorten.

2.2 Aanwezigheid natuurwaarden

2.2.1 Natura 2000 instandhoudingsdoelen

In onderstaande tabel is per aangewezen waarde (de instandhoudingsdoelen) aangegeven voor welk Natura 2000-gebied het aangewezen is en of deze aanwezig of waargenomen is of mogelijk voorkomt in een van de vijf deelgebieden. Indien sprake is van mogelijk voorkomen, betekent dit dat een soort niet binnen het deelgebied waargenomen is, maar het deelgebied wel potentieel geschikt is als groeiplaats of leefgebied en de soort wel in de nabijheid is aangetroffen. Na deze tabel worden deze effecten verder toegelicht.

Tabel 1. (Mogelijk) voorkomen van de aangewezen natuurlijke kenmerken (de instandhoudingsdoelen) in en nabij de vijf deelgebieden. Een ● betekent dat de waarde daadwerkelijk aanwezig is, een ○ betekent niet aangetroffen in het deelgebied, maar wel geschikte omstandigheden en waarnemingen uit de nabijheid.

Instandhoudingsdoel	Weerribben	De Wieden	Ossenzijl	Noordmanen	Muggenbeet	Verbinding Vollenhovermeer	Duinweg-Leeuwte
Habitattype							
H3140 Kranswierwateren	●	●			●		
H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	●	●			●		●
H4010B Vochtige heiden (laagveengebied)	●	●			●		

Instandhoudingsdoel	Weerrribben	De Wieden	Ossenzijl	Noordmanen	Muggenbeet	Verbinding Vollenhovermeer	Duinweg-Leeuwte
H6410 Blauwgraslanden	●	●			●		
H6430A Ruigten en zomen (moerasspirea)	●	●			●		●
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	●	●					
H7140A Overgangs – en trilvenen (trilvenen)	●	●					
H7140B Overgangs- en trilvenen (veenmosrietland)	●	●			●		●
H7210 Galigaanmoerassen	●	●					
H91D0 Hoogveenbossen	●	●		●	●		
Habitatrichtlijnsoorten							
H1016 Zeggekorfslak	●	●	○	●	●	○	○
H1042 Gevlekte witsnuitlibel	●	●		●	●		
H1060 Grote vuurvliinder	●	●	●	●	●		
H1082 Gestreepte waterroofkever	●	●	○	○	○	○	○
H1134 Bittervoorn	●	●	○	●	●	○	○
H1145 Grote modderkruiper	●	●	○	●	●	○	○
H1149 Kleine modderkruiper	●	●	○	●	●	○	○
H1163 Rivierdonderpad	●	●	○	○	○	●	●
H1318 Meervleermuis	●	●	●	●	●	○	○
H1393 Geel schorpioenmos		●					○
H1903 Groenknolorchis	●	●	○	○	●		○
H4056 Platte schijfhoren	●	●	●	○	○		
Broedvogelsoorten							
A017 Aalscholver		●			●		
A021 Roerdomp	●	●		●	●	●	●
A029 Purperreiger	●	●		●	●	●	●
A081 Bruine kiekendief		●			●	●	●

Instandhoudingsdoel	Weerrribben	De Wieden	Ossenzijl	Noordmanen	Muggenbeet	Verbinding Vollenhovermeer	Duinweg-Leeuwte
A119 Porseleinhoen	●	●		●	●	●	●
A122 Kwartelkoning		●					
A153 Watersnip	●	●	●	●	●	●	●
A197 Zwarte stern	●	●		●	●		●
A229 IJsvogel		●			●		●
A275 Paapje		●			●	●	●
A292 Snor	●	●	●	●	●	●	●
A295 Rietzanger	●	●	●	●	●	●	●
A298 Grote karekiet	●	●		●	●	●	●
Niet-broedvogels							
A005 Fuut		●			●		
A017 Aalscholver		●			●		
A037 Kleine zwaan		●			●	○	○
A041 Kolgans		●			●	●	●
A043 Grauwe gans		●			●	●	●
A050 Smient		●			●	●	●
A0551 Krakeend		●			●	●	●
A059 Tafeleend		●			●		
A061 Kuifeend		●			●		
A068 Nonnetje		●			●		
A070 Grote zaagbek		●			●		
A094 Visarend		●					

2.2.2 Beschermden soorten

In onderstaande tabel zijn de in de vijf deelgebieden waargenomen beschermde soorten opgenomen. Indien sprake is van mogelijk voorkomen, betekent dit dat een soort niet binnen het deelgebied waargenomen is, maar het deelgebied wel potentieel geschikt is als groeiplaats of leefgebied en de soort wel in de nabijheid is aangetroffen.

Tabel 2. (Mogelijk) voorkomen van beschermde flora en fauna in en nabij de vijf deelgebieden. Een ● betekent dat de soort daadwerkelijk aanwezig is, een ○ betekent niet aangetroffen in het deelgebied, maar wel geschikte omstandigheden en waarnemingen uit de nabijheid.

Beschermden soort	Ossenzijl	Noordmanen	Muggenbeet	Verbinding Vollenhovermeer	Duinweg-Leeuwte
Flora					
Groenknolorchis		○	●		○
Geel schorpioenmos		○	○		○
Vogels					
Broedvogels alle	●	●	●	●	●
Broedvogels met jaarrond beschermde nesten	● ¹	●	●		
Zoogdieren					
Otter	●	●	●	●	●
Waterspitsmuis	○	●	○	○	○
Boommarter	○	●	●		●
Steenmarter	○	●	●		
Eekhoorn		○	○		
Vleermuizen	●	●	●	●	●
Reptielen					
Ringslang	○	○	○	●	●
Levendbarende hagedis		○	○		
Amfibieën					
Poelkikker	○	○	○	○	○
Heikikker	○	●			●
Vissen					

Beschermde soort	Ossenzijl	Noordmanen	Muggenbeet	Verbinding Vollenhovermeer	Duinweg-Leeuwte
Kwabaal			○	○	○
Grote modderkuiper	○	●	●	○	○
Ongewervelden					
Grote vuurvliender	●	●	●		
Aardbeivliender		○	○		
Grote weerschijnvliender	○	●	○		
Sleedoornpage ²	○	○	○		
Zilveren maan	○	○	●	○	●
Noordse winterjuffer		●	●		●
Gevlekte witsnuitlibel		●	●		
Sierlijke witsnuitlibel	○	○	○	○	○
Groene glazenmaker	○	○	●	○	○
Donkere waterjuffer		○	○		
Kempense heidelibel	○	●	●		○
Gevlekte glanslibel		○	○		●
Gestreepte waterroofkever	○	○	○		○
Weekdieren					
Platte schijfhoren	●	○	○		
Zeggekorfslak	○	●	●	○	

3 WEERRIBBEN

3.1 Ossenzijl

3.1.1 Ingreep

Het deelgebied Ossenzijl ligt in het noordelijk deel van de Weerribben. Het ligt ten zuiden van de Rottige Meente. Het gebied ligt ten noordoosten van het dorp Ossenzijl en wordt doorkruist door de Ossenzijlerweg. Het gebied bestaat momenteel uit matig voedselrijk grasland dat minder intensief gemaaid wordt dan andere graslanden in de omgeving. In het gebied zijn enkele sloten die voor ontwatering zorgen. Rondom de Ossenzijlerweg zijn bomenrijen aanwezig. In het midden van het plangebied ligt particulier terrein en een woning waar tevens enkele bomen aanwezig zijn. Het deelgebied Ossenzijl wordt een verbindingszone tussen de Weerribben en Rottige Meente. Hiervoor zijn twee varianten uitgewerkt:

- Verleggingsvariant;
- Boezempeilvariant

Bij de Verleggingsvariant worden de volgende habitats gerealiseerd:

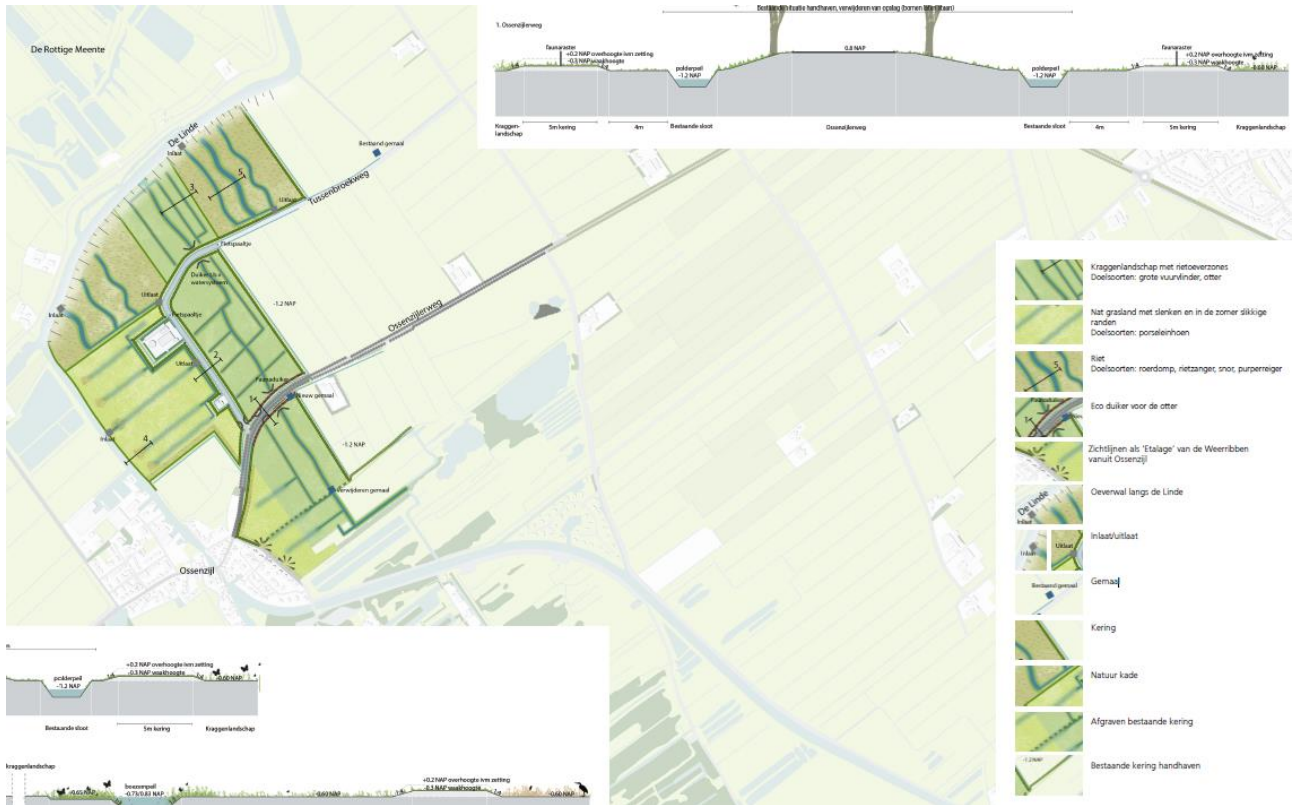
- 30 hectare kraggenlandschap;
- 22 hectare vochtig grasland;
- 22 hectare riet.

Bij de Boezempeilvariant worden de volgende habitats gerealiseerd:

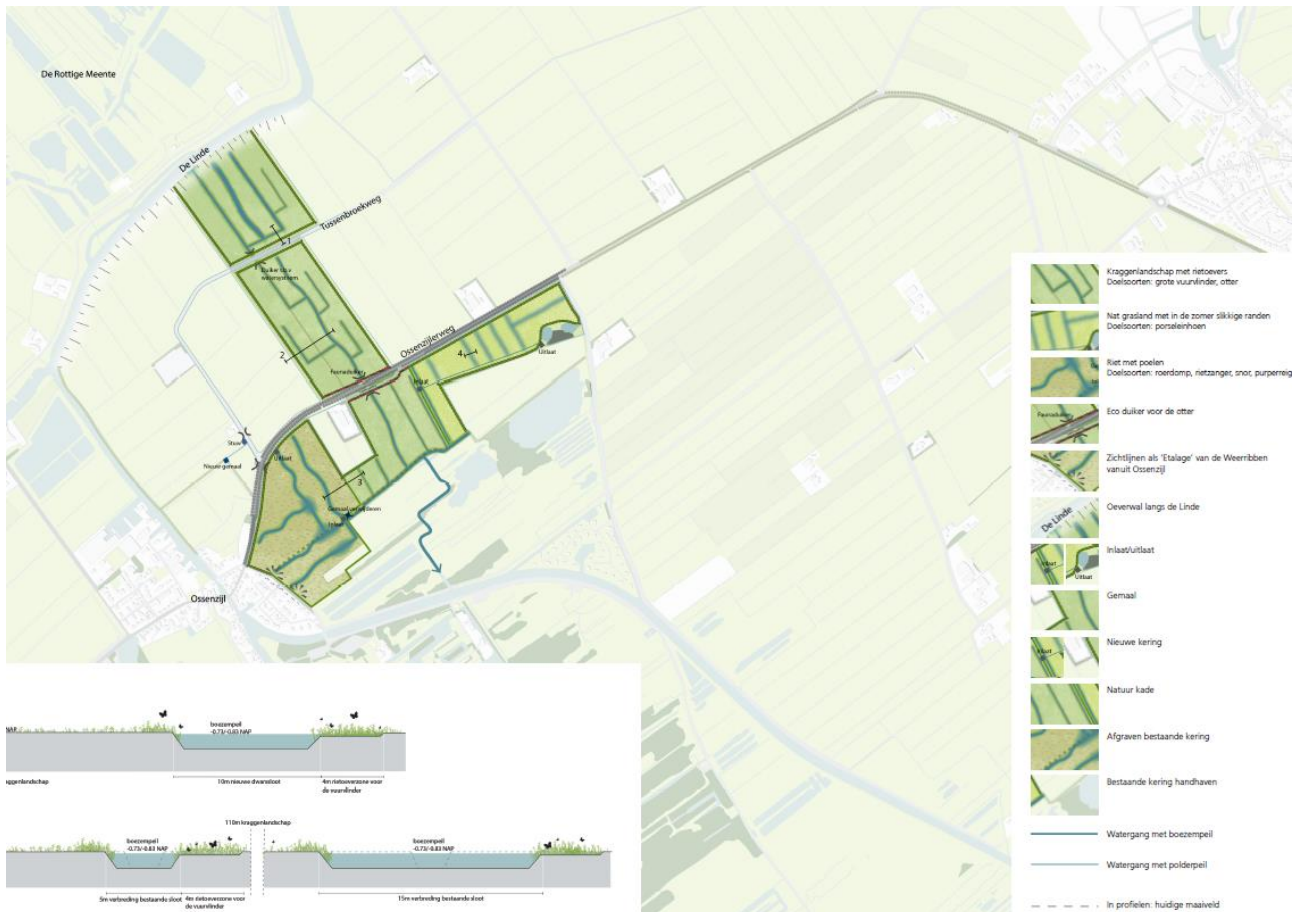
- 35 hectare kraggenlandschap;
- 9 hectare vochtig grasland;
- 15 hectare riet.

Verder wordt onder de Ossenzijlerweg een faunapassage aangebracht. Uitgangspunt is dat de bomenrij langs de Ossenzijlerweg behouden blijft. Figuur 2 geeft het voorlopig ontwerp weer. Hoewel het definitief ontwerp nog niet bekend is, wordt rekening gehouden met de volgende werkzaamheden om bovenstaande habitats te realiseren:

- Graafwerkzaamheden
- Plagwerkzaamheden
- Verleggen van watergangen
- Graafwerkzaamheden ten behoeve van de faunapassage

Figuur 2. Voorlopig ontwerp Deelgebied Ossenwijk: Verleggingsvariant

Figuur 3. Voorlopig ontwerp Deelgebied Ossenwijk: Boezempeilvariant

3.1.2 Natura 2000

Habitattypen

Het plangebied van beide varianten bij Ossenzijl liggen grotendeels buiten het Natura 2000-gebied Weerribben. Alleen het zuidwestelijke deel (van circa vier hectare) ligt binnen de begrenzing. Zowel de percelen in als buiten het Natura 2000-gebied bestaan uit grasland. Volgens de habitattypenkaart (Provincie Overijssel, 2017) kwalificeren deze percelen zich niet als habitattype. Aan de zuidgrens liggen wel enkele percelen die begrensd zijn als Vochtige heiden [H4010B]. Wanneer deze niet betreden worden, zijn negatieve effecten uit te sluiten. Een nadere beoordeling is niet aan de orde.

Habitatrichtlijnsoorten

Hoewel het plangebied grotendeels buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied, zijn wel enkele soorten aangetroffen waarvoor het Natura 2000-gebied Weerribben een instandhoudingsopgave heeft. Omdat het plangebied uit agrarisch grasland bestaat, gaat het om verhoudingsgewijs marginaal leefgebied in de waterlopen of oevers (o.a. otter, vissen, platte schijfhoren). De tijdelijke aantasting van dit leefgebied buiten het Natura 2000-gebied leidt niet tot negatieve effecten op de natuurlijke kenmerken van de Weerribben en tot het in geding komen van de instandhoudingsdoelen. Een nadere beoordeling is niet aan de orde.

Op lange termijn heeft de nieuwe inrichting naar verwachting een positief effect op de staat van instandhouding. Het oppervlak leefgebied neemt als gevolg van de inrichting fysiek enigszins toe, maar doordat een verbinding ontstaat tussen de Natura 2000-gebieden Weerribben en Rottige Meente & Brandemeer, neemt het beschikbare en bereikbare oppervlak veel meer toe dan alleen de hectares die ingericht worden.

Omdat wel gewerkt kan worden in het leefgebied kunnen daarbij exemplaren van de habitatrichtlijnsoorten verstoord of gedood worden. De bescherming op soort- of individuniveau is voor de meeste soorten geregeld via de soortbescherming uit de Wet natuurbescherming, zie volgende paragraaf.

Broedvogels

Ondanks dat enkele aangewezen broedvogelsoorten in het agrarisch gebied aangetroffen zijn, is het niet aannemelijk dat het om broedende exemplaren gaat. Het plangebied is grotendeels ongeschikt als broedgebied. De enige soorten die hier zouden kunnen broeden zijn watersnip in grasland en rietzanger in rietkragen in slootkanten. Rietzanger vertoont zowel in het Natura 2000-gebied als landelijk een positieve trend, waardoor een tijdelijke aantasting of verstoring van een klein deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied niet zal leiden tot een negatief effect op de natuurlijke kenmerken en de instandhoudingsdoelen. Watersnip broedt in de Weerribben niet (meer) in agrarisch gebied en is vooral gebonden aan veenmosrietland. Het instandhoudingsdoel wordt op dit moment niet gehaald, voor groei van de populatie worden diverse rietlanden aangelegd die zich kunnen ontwikkelen naar veenmosrietland. De inrichting van het plangebied draagt daaraan bij. De watergangen kunnen wel foerageergebied zijn voor onder andere roerdomp en purperreiger, maar gezien de beperkte omvang van het plangebied en de actieradius van deze soorten, is het zeker geen essentieel foerageergebied. Negatieve effecten op broedvogels, als gevolg van de inrichting, zijn uitgesloten.

De uitvoeringswerkzaamheden kunnen wel leiden tot verstoring van de moeras- en rietlanden van de Weerribben direct ten zuiden van het plangebied. Het gaat daarbij alleen om externe werking door bijvoorbeeld geluidverstoring, verstoring door aanwezigheid van mensen en materieel. Het aangrenzende deel ligt al binnen een gebied dat aan verstoring onderhevig is vanuit Ossenzijl, diverse recreatieterreinen, de doorgaande vaarroute op het Kanaal Steenwijk-Ossenzijl en de wegen en paden in het gebied. Verstoring gevoelige broedvogels zijn hier niet bekend, het gaat vooral om rietzanger en snor met een kleine verstoringafstand. Tevens zijn de werkzaamheden tijdelijk, waardoor de verstoring deels weg kan

vallen in de natuurlijke fluctuatie van de populaties. Significant negatieve effecten op broedvogels, als gevolg van de werkzaamheden worden uitgesloten.

3.1.3 Beschermde soorten

Broedvogels

In het grasland of in de oevers kunnen enkele, naar verwachting algemeen in Nederland voorkomende vogelsoort broeden. Het gaat dan bijvoorbeeld om soorten als wilde eend, waterhoen of graspieper. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het (starten van) het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt.

Voor een aantal soorten geldt echter dat hun verblijfplaatsen (nest) en de functionele omgeving daarvan jaarrond beschermd is. Bij verstoring of vernieling van nesten of leefgebied moet voor deze soorten ook buiten het broedseizoen formeel een ontheffing aangevraagd worden. Dit betreft hoofdzakelijk roofvogels en uilen, aangevuld met huismus en gierzwaluw. Verblijfplaatsen van soorten kunnen zich in de bomen in of direct rondom het plangebied bevinden. Omdat in de omgeving waarschijnlijk voldoende alternatieven aanwezig zijn (bos van de Weerribben en Rottige Meenthe), wordt dit als uitvoerbaar beoordeeld (voldoet aan de zorgplicht).

Geadviseerd wordt een controle van het plangebied uit te voeren direct voorafgaande aan de werkzaamheden. Enkele vogelsoorten als houtduif kunnen, afhankelijk van de weersomstandigheden het hele jaar door broeden.

Overige soorten

Door het reguliere agrarische gebruik van het grootste deel van het plangebied, is het aandeel beschermde soorten beperkt. Het gaat om drie soorten die daadwerkelijk aangetroffen zijn: otter, grote vuurvliedende en platte schijfhoren. Verder is aanwezigheid van ringslang, heikikker, grote modderkruiper en waterspitsmuis in de watergangen niet onwaarschijnlijk gezien het voorkomen in de omgeving en de dispersiemogelijkheden van deze soorten.

De watergangen zijn in ieder geval het leefgebied van platte schijfhoren en mogelijk ook van heikikker, grote modderkruiper en ringslang. Vaste verblijfplaatsen van otter en waterspitsmuis zijn minder waarschijnlijk, het zal dan vooral gaan om langstreckende of foeragerende exemplaren uit of tussen leefgebieden in de omgeving (bv Weerribben en Rottige Meenthe). Van grote vuurvliedende zal het tevens gaan om zwervende exemplaren van de kernpopulaties in de buurt.

Voor vleermuizen is het plangebied alleen foerageergebied. De werkzaamheden of inrichting leidt niet tot het verstoren van essentieel foerageergebied, er zijn ruim voldoende alternatieven in de omgeving.

Tabel 3. Voorkomen van beschermde soorten in het deelgebied Ossenzijl

Soort	Leefgebied aanwezig in plangebied	Effecten
Otter	Watergangen vormen foerageergebied, zuidelijke watergang op de grens van het plangebied mogelijk leefgebied.	Verstoring tijdens uitvoering, zeker niet significant. Geen invloed op staat van instandhouding. Vervolgstappen niet noodzakelijk.
Waterspitsmuis	Kan voorkomen in ruig gebroeide oevers. Lage dichtheid en vooral foerageergebied.	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.
Vleermuizen	Het plangebied, zowel het grasland als de watergangen, kunnen foerageergebied zijn. Vaste verblijfplaatsen zijn niet aanwezig.	Verstoring tijdens uitvoering, zeker niet significant. Geen invloed op staat van instandhouding. Vervolgstappen niet noodzakelijk.
Ringslang	Graslanden, watergangen en oeverzones vormen geschikt leefgebied. Kan tevens overwinteren in hogere delen van het plangebied zoals het talud van de weg	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.
Heikikker	Kan watergangen als voortplantingswater gebruiken en het omliggende terrein als landhabitat.	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.
Grote modderkuiper	De watergangen vormen potentiële geschikt leefgebied.	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.
Grote vuurvlieder	Er is mogelijk in het zuidelijk deel van het deelgebied geschikt habitat aanwezig voor de grote vuurvlieder	Verstoring tijdens uitvoering, zeker niet significant. Geen invloed op staat van instandhouding. Vervolgstappen niet noodzakelijk. Bij aantreffen waardplanten (waterzuring), aangepaste werkwijze noodzakelijk.
Platte schijfhoren	Er is (mogelijk) geschikt leefgebied aanwezig in watergangen in het deelgebied	Aantasting leefgebied bij werken in watergangen. Geen invloed op staat van instandhouding. Aangepaste werkwijze noodzakelijk.

3.2 Noordmanen

3.2.1 Ingreep

Het deelgebied Noordmanen ligt ten noorden van het plaatsje Muggenbeet en omvat het zuidelijk deel van het Natura 2000-gebied Weerribben. Het gebied bestaat uit graslanden welke afgewisseld worden door bosschages. In het plangebied liggen tevens enkele sloten en in het westen ligt de grotere watergang met daarnaast de weg Roomsloot. Het deelgebied is in het zuiden begrensd door de N333 Blokzijlweg en door het noordelijk deel van het deelgebied loopt de Veldhuisweg.

In het deelgebied Noordmanen worden de volgende habitats gerealiseerd:

- 62 hectare riet
- 31 vochtig grasland
- 96 hectare kraggenlandschap
- 29 hectare blauwgrasland

Figuur 4 geeft het voorlopig ontwerp van het deelgebied Noordmanen weer. Hoewel het definitief ontwerp nog niet bekend is, wordt rekening gehouden met de volgende werkzaamheden op bovenstaande habitats te realiseren.

- Graafwerkzaamheden
- Plagwerkzaamheden
- Verleggen van watergangen
- Kap van bomen/bosschages
- Aanleg duikers en stuwen
- Aanleg van keringen en natuurkades
- Herstellen van ribben

Figuur 4. Voorlopig ontwerp deelgebied Noordmanen

3.2.2 Natura 2000

Habitattypen

Het plangebied Noordmanen ligt grotendeels in het Natura 2000-gebied Weerribben. Alleen enkele graslandpercelen aan de westzijde (ten westen van de Roomsloot) liggen buiten de begrenzing. Een groot deel van dit gebied is relatief kortgeleden heringericht en bestaat uit ruigte, hooilanden, petgaten en veenbos. Volgens de habitattypenkaart (Provincie Overijssel, 2019) is een deel van het bos gekwalificeerd als het habitatype Hoogveenbossen [H91D0]. De staat van instandhouding van Hoogveenbossen is negatief en het heeft een behoudsdoelstelling voor oppervlak en een uitbreidingsdoel voor de kwaliteit. Andere habitattypen zijn hier niet begrensd. De herinrichting kan leiden tot een oppervlakteafname van dit bostype, wanneer deze deelgebieden ingericht (omgezet) worden naar rietland en kraggenlandschap. Wanneer geen of niet al het oppervlak wordt omgezet, kan een wijziging in het (grond)waterpeil ook leiden tot een aantasting van het habitatype.

Of daadwerkelijk sprake is van het habitatype Hoogveenbossen is in 2018 een nieuwe inventarisatie uitgevoerd van dit bosgebied. Hieruit is gebleken dat in dit deelgebied het habitatype Hoogveenbossen niet aanwezig is (Provincie Overijssel, 2018¹). De ingreep leidt hier dan ook niet tot een aantasting van het oppervlak Hoogveenbossen.

In de (directe) omgeving van het plangebied zijn slechts enkele andere habitattypen begrensd, in zowel het Natura 2000-gebied Weerribben als in het aangrenzende gebied De Wieden. Het gaat om percelen Ruigten en zomen [H6430A], Overgangs- en trilvenen [H7140B] en zoekgebieden voor Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden [ZGBH3150]. Eventuele effecten zijn naar verwachting beperkt tot de effecten als gevolg van de werkzaamheden, na inrichting vormt het gebied weer natuur. Binnen de Weerribben grenst het plangebied direct aan deze habitattypen en zijn effecten door aantasting als gevolg van wijzigingen in de grondwaterstand, met als bijkomend effect een aantasting van de veenbodem (inklinking en oxidatie), wijzigingen in (grond)watersamenstelling (kwaliteit) en fysieke aantasting. Tussen het plangebied en De Wieden ligt de provinciale weg N333, waardoor aantasting niet aannemelijk is. Wanneer door de herinrichting de (grond)waterstromen of -snelheid sterk wijzigen, zijn effecten hier niet uit te sluiten. Omdat de staat van instandhouding van de meeste habitattypen in zowel de Weerribben als De Wieden ongunstig tot zeer ongunstig is en er behoud- en uitbreidingsdoelen zijn (kwaliteit), dient met de uitvoerwijze rekening gehouden te worden met het voorkomen van deze effecten.

Habitatrichtlijnsoorten en broedvogels

Het deelgebied vormt voor de meeste aangewezen habitatrichtlijnsoorten en broedvogels geschikt leefgebied en de meeste soorten zijn hier tevens aangetroffen. De daadwerkelijke waarneemdichtheid in dit gebied is in verhouding tot de rest van het Natura 2000-gebied laag, wat waarschijnlijk veroorzaakt wordt doordat het gebied nog betrekkelijk kort geleden ingericht is als natuur. De geplande ingreep betreft een groot oppervlak van het Natura 2000-gebied met aanzienlijke wijziging van natuur- en beheertypen, waardoor grootschalige ingrepen nodig zijn. Hierdoor treedt niet alleen aantasting op van bestaand leefgebied, maar kunnen ook exemplaren gedood worden en kan over groter oppervlak sprake zijn van versterking. Omdat de staat van instandhouding van de meeste soorten ongunstig tot zeer ongunstig is, moet in de planvorming en bij de uitvoering en planning rekening gehouden te worden met deze soorten.

Op lange termijn heeft de nieuwe inrichting naar verwachting een positief effect op de staat van instandhouding. Het oppervlak leefgebied neemt als gevolg van de inrichting toe, mede ook omdat de verbinding tussen de Natura 2000-gebieden Weerribben en De Wieden verbeterd wordt. Hierdoor neemt het beschikbare en bereikbare oppervlak meer toe dan alleen de hectares die ingericht worden.

---

¹ De inventarisatie is in 2018 uitgevoerd, de meest recente habitattypenkaart is uit 2019. De gegevens van de inventarisatie van 2018 is in deze kaartversie nog niet verwerkt, waardoor de verwijzing naar de nieuwere versie nog wel klopt.

3.2.3 Beschermde soorten

Broedvogels

Door de omvang van het gebied en de diversiteit aan vegetaties, is een groot aantal broedvogelsoorten aanwezig. Het gaat daarbij om een grote variatie van algemene soorten als tijtjaf of merel, maar ook om zeldzamere soorten als purperreiger, blauwborst en klein waterhoen. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt in zeldzaamheid van een soort. Een meer algemene soort als rietgors is gelijkwaardig aan een zeldzame soort als klein waterhoen. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het (starten van) het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt.

Voor een aantal soorten geldt echter dat hun verblijfplaatsen (nest) en de functionele omgeving daarvan jaarrond beschermd is. Bij verstoring of vernieling van nesten of leefgebied moet voor deze soorten ook buiten het broedseizoen formeel een ontheffing aangevraagd worden. Dit betreft hoofdzakelijk roofvogels en uilen, aangevuld met huismus en gierzwaluw. Verblijfplaatsen van deze soorten kunnen zich in de bomen in of direct rondom het plangebied bevinden. Buizerd, sperwer en havik zijn in ieder geval bekend uit het gebied. Omdat in de omgeving waarschijnlijk voldoende alternatieven aanwezig zijn (bos van de Weerribben, De Wieden en Rottige Meenthe), wordt dit als uitvoerbaar beoordeeld (voldoet aan de zorgplicht)

Geadviseerd wordt daarom wel een controle van het plangebied uit te voeren direct voorafgaande aan de werkzaamheden. Enkele vogelsoorten als houtduif kunnen, afhankelijk van de weersomstandigheden het hele jaar door broeden.

Overige soorten

Doordat zowel de omvang van het plangebied, maar ook omdat het al natuurgebied is en een diversiteit aan habitats aanwezig is, zijn in Noordmanen veel beschermde soorten waargenomen of is aanwezigheid aannemelijk (Tabel 2). Omdat geen uitgebreide inventarisatie is uitgevoerd, is niet specifiek op alle soorten ingegaan, maar voor de meeste soorten betreft het leefgebied en gaat het niet om incidentele waarnemingen. Wel zijn de meeste soorten gebonden aan specifiek leefgebied of zelfs waardplanten, waardoor van een willekeurige locatie een specificatie gemaakt kan worden of een soort aanwezig is. Enkele voorbeelden: ringslang kan overal, maar met name langs watergangen, aangetroffen worden, maar voortplanting- of overwinteringslocaties zullen slechts lokaal aanwezig zijn (broei- en takkenhopen). Waterspitsmuis komt verspreid voor door de Weerribben, maar de dichtheid is laag. Otter, boommarter en steenmarter hebben een groot territorium en grote actieradius, waardoor de kans op een verblijfplaats ergens in het plangebied groot is. Ook hiervan zal de dichtheid laag zijn. Wel kunnen deze soorten een groot deel van het plangebied gebruiken als foerageergebied. Tot slot zijn de vlinder- en libellensoorten vaak gebonden aan specifieke plantensoorten of enkele specifieke petgaten.

Voor vleermuizen is het plangebied waarschijnlijk hoofdzakelijk foerageergebied. Verblijfplaatsen in de bomen zijn echter niet uit te sluiten.

Voor de soorten met een groot leefgebied en grote actieradius en die zich relatief eenvoudig kunnen verplaatsen zal de ingreep naar verwachting niet van invloed zijn op staat van instandhouding. Deze soorten kunnen zelf eenvoudig elders (tijdelijk) alternatief leefgebied gebruiken. Het gaat dan om de grotere zoogdieren, vogels en vleermuizen mits het alleen foerageergebied betreft. Voor soorten die zich minder snel kunnen verplaatsen of afhankelijk zijn van leefgebied, maar wel een grote actieradius hebben of niet erg kritisch zijn ten aanzien van leefgebied, zal de ingreep naar verwachting eveneens niet van invloed zijn op staat van instandhouding. Het gaat hierbij om onder andere ringslang, vissen en mogelijk amfibieën. Tot slot zijn er soorten met een zeer beperkte verspreidingscapaciteit, die sterk gebonden zijn aan specifieke vegetaties of leefgebieden of slechts zeer lokaal voorkomen (zeldzaam zijn). Dit betreft vooral de kleinere soorten waarvan, zeker bij zeldzamere soorten, de ingreep mogelijk wel van invloed is op staat van instandhouding. Het gaat hierbij om flora, insecten, waterspitsmuis en mogelijk amfibieën. Gerichte

maatregelen zijn voor deze soorten noodzakelijk of mogelijk moeten werkzaamheden rondom leefgebied zelfs voorkomen worden.

4 DE WIEDEN

4.1 Muggenbeet

4.1.1 Ingreep

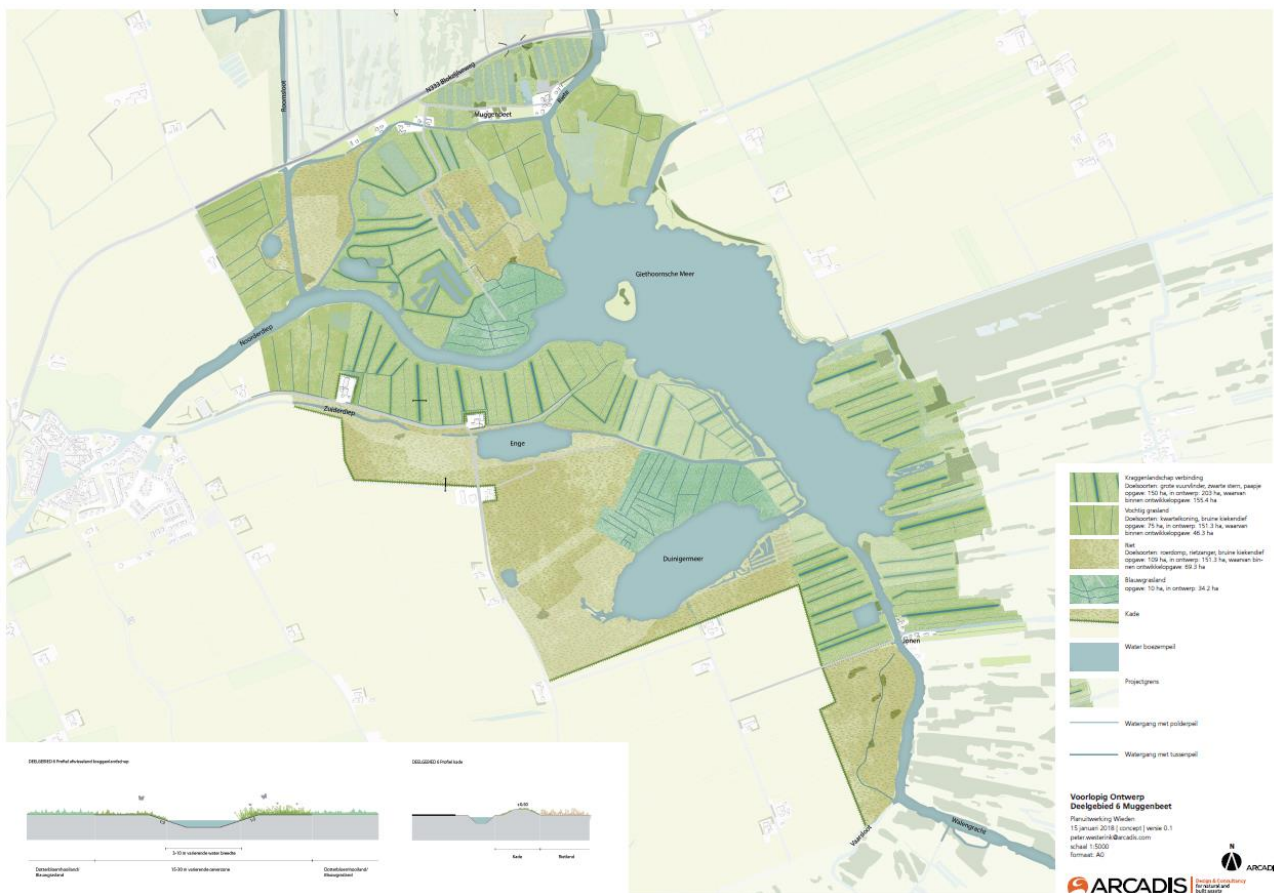
Het deelgebied Muggenbeet ligt in het noordelijk deel van het Natura 2000-gebied De Wieden. Dit deelgebied bestaat uit graslanden, Kraggenlandschap en waterpartijen zoals Giethoornsemeer, Noorderdiep, Enge, Duiningermeer en Riete. Tevens zijn in het plangebied bosschages en rietlanden aanwezig. Ook zijn er diverse kleinere sloten aanwezig.

In het deelgebied Muggenbeet worden de volgende habitats gerealiseerd:

- 203 hectare kraggenlandschap;
- 151 hectare vochtig grasland;
- 151 hectare riet;
- 34 hectare blauwgrasland

Hoewel het definitief ontwerp nog niet bekend is wordt rekening gehouden met de volgende werkzaamheden op bovenstaande habitats te realiseren.

- Graafwerkzaamheden
- Plagwerkzaamheden
- Verleggen van watergangen
- Kap van bomen/bosschages
- Aanleg duikers en stuwen
- Aanleg van een kade rondom zuidwestkant deelgebied

Figuur 5. Voorlopig ontwerp deelgebied Muggenbeet

4.1.2 Natura 2000

Habitattypen

Het plangebied Muggenbeet ligt geheel in het Natura 2000-gebied De Wieden. Een groot deel van dit gebied bestaat uit open grasland. Ten oosten van het Giethoornsche Meer en rond het Duiniger Meer bestaat een redelijk groot oppervlak al uit riet-, ruigte- en hooiland. Recent zijn rond Muggenbeet enkele petgaten gegraven. Volgens de habitattypenkaart (Provincie Overijssel, 2017) komen binnen de plangebied grens zeven habitattypen voor:

- Kranswierwateren [H3140];
- Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden [H3150];
- Vochtige heiden (laagveengebied) [H4010B];
- Overgangs- en trilvenen (veenmosrietland) [H7140B];
- Blauwgraslanden [H6410];
- Ruigten en zomen (moerasspirea) [H6430B];
- Hoogveenbossen [H91D0].

Het oppervlak met habitattypen is echter niet groot en beperkt tot de delen die al langer natuur zijn: rondom de meren (rietland en ruigte), de meren zelf en de percelen bij Dwarsgracht (bos, hooiland, rietland en ruigte). De staat van instandhouding van deze habitattypen is negatief tot zeer negatief en hebben veelal een uitbreidingsdoel ten aanzien van zowel oppervlak en kwaliteit. De herinrichting vindt grotendeels plaats op de agrarische graslandpercelen, maar is hier niet tot beperkt. Een aantasting van een perceel met een habitatype is niet uitgesloten. De werkzaamheden kunnen dan leiden tot een oppervlakte- of kwaliteitsafname.

Omdat de svi hoofdzakelijk ongunstig is en er uitbreidingsdoelstellingen zijn, is elke aantasting in principe een significant negatief effect. Het oppervlak aan habitattypen is binnen het plangebied echter beperkt, elders binnen De Wieden is het aandeel aanzienlijk en met de herinrichting voorwaarden gecreëerd worden voor uitbreiding. Om negatieve effecten te minimaliseren, moeten werkzaamheden of inrichtingsmaatregelen in bestaande habitattypen, die niet noodzakelijk zijn voor het halen van de plandoelen, vermeden worden.

In de (directe) omgeving van het plangebied zijn slechts enkele andere habitattypen begrensd, in zowel het Natura 2000-gebied De Wieden als in het aangrenzende gebied Weerribben. In de Weerribben gaat het om enkele percelen Hoogveenbossen {H91D0} en in De Wieden om dezelfde typen als binnen de plangebied. Eventuele effecten zijn naar verwachting beperkt tot de effecten als gevolg van de werkzaamheden, na inrichting vormt het gebied weer natuur. Binnen De Wieden grenst het in te richten gebied direct aan deze percelen en zijn effecten door aantasting als gevolg van wijzigingen in de grondwaterstand, met als bijkomend effect een aantasting van de veenbodem (inklinking en oxidatie) en wijzigingen in (grond)watersamenstelling (kwaliteit). Tussen het plangebied en de Weerribben ligt de provinciale weg N333, waardoor aantasting niet aannemelijk is. Wanneer door de herinrichting de (grond)waterstromen of -snelheid sterk wijzigen, zijn effecten hier niet uit te sluiten. Omdat de staat van instandhouding van de meeste habitattypen in zowel De Wieden als de weerribben ongunstig tot zeer ongunstig is en er behoud- en uitbreidingsdoelen zijn (kwaliteit), dient met de uitvoerwijze rekening gehouden te worden met het voorkomen van deze effecten.

Habitatrichtlijnsoorten

Net als bij het aangrenzende deelgebied Noordmanen, vormt het deelgebied Muggenbeet voor de meeste aangewezen habitatrichtlijnsoorten en broedvogels geschikt leefgebied, waarvan meeste soorten hier ook aangetroffen zijn of in de nabijheid voorkomen. De daadwerkelijke waarneemdichtheid in dit gebied is in verhouding tot de rest van het Natura 2000-gebied laag, wat waarschijnlijk veroorzaakt wordt doordat een deel van het gebied nog betrekkelijk kort geleden ingericht is als natuur en grote delen bestaan uit agrarische graslanden. De geplande ingreep betreft een groot oppervlak van het Natura 2000-gebied met aanzienlijke fysieke wijziging van natuurtypen, waarvoor grootschalige ingrepen nodig zijn. Hierdoor treedt niet alleen aantasting op van bestaand leefgebied, maar kunnen ook exemplaren gedood worden en kan over groter oppervlak sprake zijn van verstoring. Omdat de staat van instandhouding van de meeste soorten

ongunstig tot zeer ongunstig is, moet in de planvorming en bij de uitvoering en planning rekening gehouden te worden met deze soorten.

Op lange termijn heeft de nieuwe inrichting naar verwachting een positief effect op de staat van instandhouding. Het oppervlak leefgebied neemt als gevolg van de inrichting toe, mede ook omdat de verbinding tussen de Natura 2000-gebieden Weerribben en De Wieden verbeterd wordt. Hierdoor neemt het beschikbare en bereikbare oppervlak meer toe dan alleen de hectares die ingericht worden.

Broedvogels

Voor de broedvogels geldt een vergelijkbare redenering als voor de habitatrichtlijnsoorten. Door de omvang van het deelgebied en de variatie aan leefgebieden, kunnen alle aangewezen soorten hier leefgebied hebben. Voor aalscholver en deels ook purperreiger kan worden gesteld, dat wanneer binnen de plangrens geen kolonies bekend zijn, van aantasting geen sprake is. Purperreiger kan echter ook in niet-kolonieverband broeden (in het verleden rondom het Duinigermeer enkele territoria (Van der Valk, 2008)) en is dan tevens nauwelijks te vinden, waardoor afwezigheid moeilijk vast te stellen is. Voor de meeste soorten geldt dat broedgebied overal wel min of meer aanwezig is. Doordat een groot deel van het deelgebied echter uit grasland en open water bestaat, is het aannemelijk dat de dichtheid niet hoog is.

Voor kwartelkoning en watersnip geldt dat dit beide soorten zijn die voor (kunnen) komen in agrarisch gebied/gras- en hooilanden. Dergelijk leefgebied beslaat een groot deel van het oppervlak. Kwartelkoning is een soort van hooilanden en broedt tot laat in het seizoen (augustus). Het aantal broedpaar in De Wieden is laag, het aantal vogels wordt sterk gestuurd door influx vanuit Oost-Europa. Het broedsucces is vervolgens sterk gebonden aan late maaidata. Op basis van historische verspreiding is de soort zeer verspreid aanwezig over het hele Natura 2000-gebied. Door de grote variatie in aantal en spreiding, is over toekomstige aanwezigheid weinig te voorspellen. Aanwezigheid kan wel gestuurd worden door beheer. De oorzaak van het lage aantal heeft waarschijnlijk andere, externe oorzaken. Het is dan ook niet ondenkbaar dat een tijdelijke afname van broedareaal leidt tot significant negatieve effecten op het instandhoudingsdoel. Watersnip broedt in De Wieden nauwelijks meer in het agrarisch gebied en is vooral gebonden aan veenmosrietland en hoogwaterzones. Het instandhoudingsdoel wordt gehaald door de hoge dichtheden in deze hoogwaterzones. Door het zeer lage aantal broedpaar in het agrarisch gebied (afwezigheid), het halen van de doelstelling en een gunstig toekomstperspectief, leidt de tijdelijke afname (kwaliteit) in relatie tot de agrarische percelen niet tot een significant negatief effect op watersnip.

Voor de meeste overige soorten geldt dat de ingreep leidt tot aanzienlijke fysieke wijziging van natuurtypen, waarvoor grootschalig ingrepen nodig zijn. Hierdoor treedt niet alleen direct aantasting op, maar kan over een groter gebied sprake zijn van verstoring van leefgebied. Ook van vogels die in de omgeving broeden maar in het plangebied foerageren of het passeren naar foerageergebied. Omdat de staat van instandhouding van de meeste soorten ongunstig tot zeer ongunstig is, is snel sprake van (significant) negatieve effecten. Omdat de staat van instandhouding van de meeste soorten ongunstig tot zeer ongunstig is, moet in de planvorming en bij de uitvoering en planning rekening gehouden te worden met deze soorten.

Niet-broedvogels

Ook voor de niet-broedvogels geldt dat door de omvang en diversiteit van het deelgebied, alle soorten hier voor komen of voor kunnen komen (het leefgebied vormt). De niet-broedvogels kunnen verdeeld worden in een aantal groepen: viseters en duikeenden, graseters, grondeleenden en visarend. In onderstaande tabel (Tabel 4) is per groep weergegeven hoe deze een relatie hebben met het plangebied en de werkzaamheden.

Tabel 4 Groepen van niet-broedvogels op basis van gedrag en leefgebied en relevantie tot de geplande ingreep.

Instandhoudingsdoel	Aanwezigheid/functie	Relevantie
Viseters en duikeenden: fuut, aalscholver, tafeleend, kuifeend, nonnetje, grote zaagbek	Foerageren en rusten op grotere open wateren, graslanden en moeras vormen geen foerageergebied.	Alleen verstoring, waarschijnlijk voldoende uitwijkmogelijkheden
Graseters: kleine zwaan, kolgans, grauwe gans, smient	Graslanden vormen foerageergebied.	Werkzaamheden in en aan leef- en foerageergebied
Grondeleenden: krakeend	Natte graslanden, watergangen en open moeras vormen foerageergebied (plas-dras), open water is rustgebied.	Werkzaamheden in en aan leef- en foerageergebied en verstoring rustgebied
Visarend	Graslanden en moeras vormen geen foerageergebied. Voldoende uitwijkmogelijkheden	ISD wordt niet beïnvloed door plannen

De viseters en duikeenden foerageren en rusten grotendeels op grote open wateren. De meren zelf worden niet aangetast maar direct rondom het open water vinden wel veel werkzaamheden plaats. Omdat de staat van instandhouding veelal ongunstig tot zeer ongunstig is, zijn significant negatieve effecten niet direct op voorhand uit te sluiten. Voor de graseters en grondeleenden geldt dat wel leefgebied aangetast wordt en dat ook hier verstoring door werkzaamheden kan optreden. Met uitzondering van kleine zwaan hebben deze soorten een gunstige staat van instandhouding, waardoor een tijdelijke verstoring naar verwachting niet zal leiden tot beïnvloeding van het instandhoudingsdoel. Welke impact de fysieke ingreep in het leefgebied heeft kan niet op voorhand ingeschat worden (verdwijnen grasland). In de planvorming en bij de uitvoering en planning moet rekening gehouden worden met deze soorten.

4.1.3 Beschermde soorten

Broedvogels

Door de omvang van het gebied en de diversiteit aan vegetaties, is een groot aantal broedvogelsoorten aanwezig. Het gaat daarbij om een grote variatie van algemene soorten als tijtjaf of merel, maar ook om zeldzamere soorten als purperreiger en porselein. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt in zeldzaamheid van een soort. Een meer algemene soort als rietgors is gelijkwaardig aan een zeldzame soort als porseleinhoen. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het (starten van) het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt.

Voor een aantal soorten geldt echter dat hun verblijfplaatsen (nest) en de functionele omgeving daarvan jaarrond beschermd is. Bij verstoring of vernieling van nesten of leefgebied moet voor deze soorten ook buiten het broedseizoen formeel een ontheffing aangevraagd worden. Dit betreft hoofdzakelijk roofvogels en uilen, aangevuld met huismus en gierzwaluw. Verblijfplaatsen van deze soorten kunnen zich in de bomen in of direct rondom het plangebied bevinden. Buizerd, sperwer en havik zijn in ieder geval bekend uit het gebied. Omdat in de omgeving waarschijnlijk voldoende alternatieven aanwezig zijn (bos in De Wieden en Weerribben), wordt dit als uitvoerbaar beoordeeld (voldoet aan de zorgplicht).

Geadviseerd wordt daarom wel een controle van het plangebied uit te voeren direct voorafgaande aan de werkzaamheden. Enkele vogelsoorten als houtduif kunnen, afhankelijk van de weersomstandigheden het hele jaar door broeden.

Overige soorten

Doordat zowel de omvang van het plangebied, maar ook omdat het al natuurgebied is en een diversiteit aan habitats aanwezig is, zijn in deelgebied Muggenbeet veel beschermde soorten waargenomen of is aanwezigheid aannemelijk. Omdat geen uitgebreide inventarisatie is uitgevoerd, is niet specifiek op alle soorten ingegaan, maar voor de meeste soorten betreft het leefgebied en gaat het niet om incidentele waarnemingen. Wel zijn de meeste soorten gebonden aan specifiek leefgebied of zelfs waardplanten, waardoor van een willekeurige locatie wel een specificatie gemaakt kan worden of een soort aanwezig is. Enkele voorbeelden: ringslang kan overal, maar met name langs watergangen, aangetroffen worden, maar voortplanting- of overwinteringslocaties zullen slechts lokaal aanwezig zijn (broei- en takkenhopen). Waterspitsmuis komt verspreid voor door de Weerribben, maar de dichtheid is laag. Otter, boommarter en steenmarter hebben een groot territorium en grote actieradius, waardoor de kans op een verblijfplaats ergens in het plangebied groot is. Ok hiervan zal de dichtheid laag zijn. Wel kunnen deze soorten een groot deel van het plangebied gebruiken als foerageergebied. Tot slot zijn de vlinder- en libellensoorten vaak gebonden aan specifieke plantensoorten of enkele specifieke petgaten.

Voor vleermuizen is het plangebied waarschijnlijk hoofdzakelijk foerageergebied. Verblijfplaatsen in de bomen zijn echter niet uit te sluiten.

Voor de soorten met een groot leefgebied en grote actieradius en die zich relatief eenvoudig kunnen verplaatsen zal de ingreep naar verwachting niet van invloed zijn op staat van instandhouding. Deze soorten kunnen zelf eenvoudig elders (tijdelijk) alternatief leefgebied gebruiken. Het gaat dan om de groter zoogdieren, vogels en vleermuizen mits het alleen foerageergebied betreft. Voor soorten die zich minder snel kunnen verplaatsen of afhankelijk zijn van leefgebied, maar wel een grote actieradius hebben of niet erg kritisch zijn ten aanzien van leefgebied, zal de ingreep naar verwachting eveneens niet van invloed zijn op staat van instandhouding, mits rekening gehouden wordt met de eigenschappen van deze soorten. Het gaat hierbij om onder andere ringslang, vissen en mogelijk amfibieën. Tot slot zijn er soorten met een zeer beperkte verspreidingscapaciteit, die sterk gebonden zijn aan specifieke vegetaties of leefgebieden of slechts zeer lokaal voorkomen (zeldzaam zijn). Dit betreft vooral de kleinere soorten waarvan, zeker bij zeldzamere soorten, de ingreep mogelijk wel van invloed is op staat van instandhouding. Het gaat hierbij om flora, insecten, waterspitsmuis en mogelijk amfibieën. Gerichte maatregelen zijn voor deze soorten noodzakelijk of mogelijk moeten werkzaamheden rondom leefgebied zelfs voorkomen worden.

4.2 Verbinding De Wieden-Vollenhovermeer

4.2.1 Ingreep

Deelgebied verbinding De Wieden-Vollenhovermeer ligt in het noordwesten van het Natura 2000-gebied De Wieden. Dit deel van De Wieden is alleen begrensd als Vogelrichtlijngebied. Het gebied wordt in het westen begrensd door het Vollenhovermeer en in het oosten door de Duinweg. Het plangebied wordt doorkruist door de Weg van Twee Nijenhuisen. Het gebied bestaat grotendeels uit intensief gebruikt agrarisch grasland, aan de westzijde ligt een strook rietland op de oever van het Vollenhovermeer.

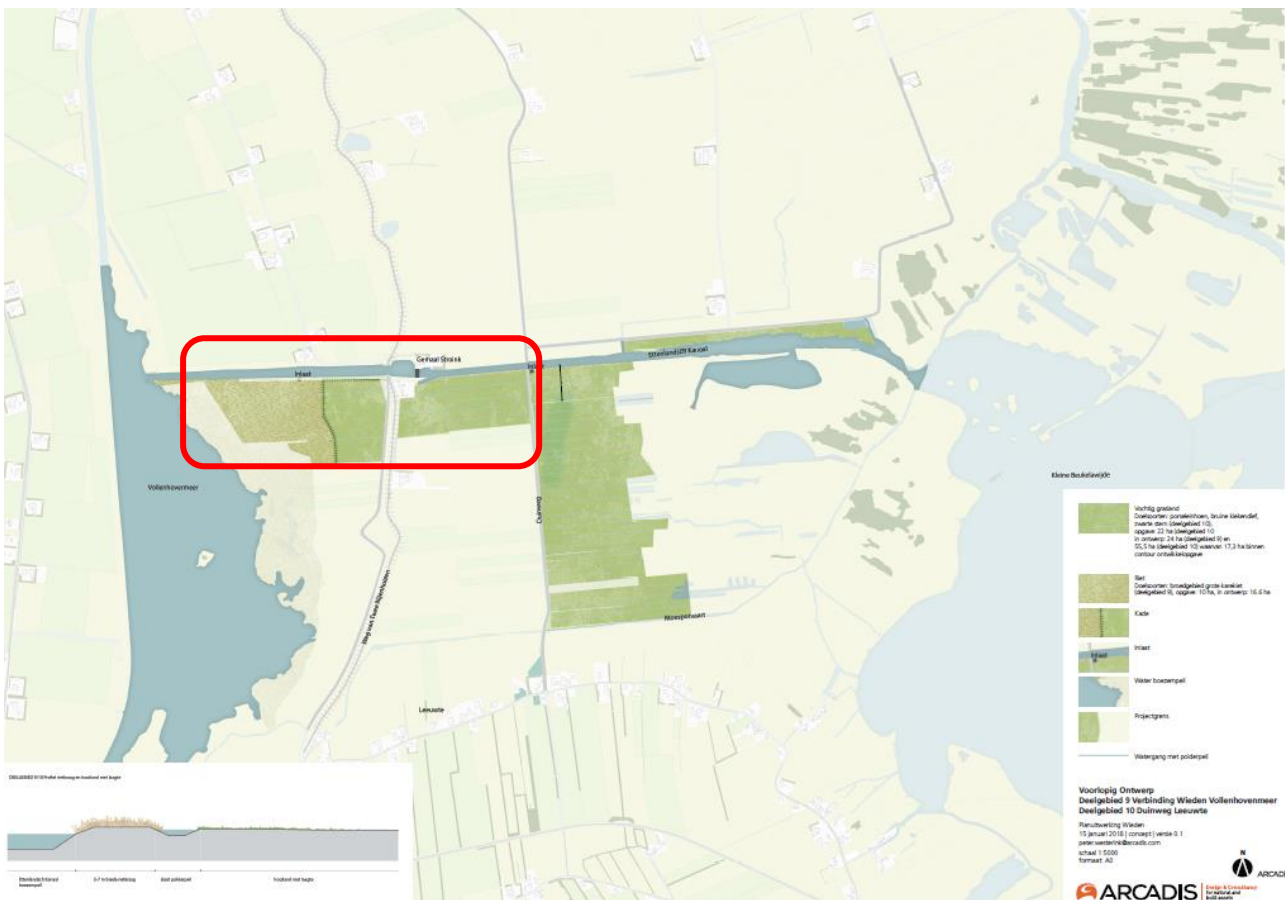
In het deelgebied Verbinding De Wieden-Vollenhovermeer worden de volgende habitats gerealiseerd:

- 24 hectare vochtig grasland;
- 17 hectare rietland.

Hoewel het definitief ontwerp nog niet bekend is wordt rekening gehouden met de volgende werkzaamheden op bovenstaande habitats te realiseren:

- Graafwerkzaamheden;
- Plagwerkzaamheden;
- Aanleg van een kade.

Figuur 6 geeft het voorlopig ontwerp weer.

Figuur 6. Voorlopig ontwerp Verbinding Wieden – Vollenhovermeer (rood omcirkeld)

4.2.2 Natura 2000

Habitattypen

Het plangebied Verbinding De Wieden-Vollenhovermeer betreft alleen Vogelrichtlijngebied en ligt buiten het Habitatrichtlijngebied van het Natura 2000-gebied. Wel grenst het aan de oostzijde hieraan, maar ook dat deel van het Natura 2000-gebied bestaat uit agrarische graslanden. De riet- en moeraslanden met habitattypen liggen op ruim 750 meter afstand. Negatieve effecten op habitattypen kunnen op voorhand uitgesloten worden.

Habitatrichtlijnsoorten

Hoewel het plangebied buiten de begrenzing van het Habitatrichtlijngebied van het Natura 2000-gebied ligt, zijn wel enkele soorten aangetroffen waarvoor het Natura 2000-gebied De Wieden een instandhoudingsopgave heeft. Omdat het plangebied uit agrarisch grasland bestaat, gaat het om verhoudingsgewijs marginaal leefgebied in de waterlopen of oevers (otter en vissen). De tijdelijke aantasting van dit leefgebied buiten het Natura 2000-gebied leidt niet tot negatieve effecten op de natuurlijke kenmerken van De Wieden en tot het in geding komen van de instandhoudingsdoelen. Een nadere beoordeling is niet aan de orde.

Wanneer in het leefgebied gewerkt wordt kunnen daarbij exemplaren van de habitatrichtlijnsoorten verstoord of gedood worden. De bescherming op soort- of individuniveau is voor de meeste soorten geregeld via de soortbescherming uit de Wet natuurbescherming, zie volgende paragraaf.

Broedvogels

Hoewel enkele aangewezen broedvogelsoorten in het agrarisch gebied aangetroffen zijn, is het niet aannemelijk dat het om broedende exemplaren gaat. Het plangebied is grotendeels ongeschikt als broedgebied. De enige soorten die hier zouden kunnen broeden zijn watersnip en kwartelkoning in het grasland en rietzanger in rietkragen in slootkanten. Rietzanger vertoont zowel in het Natura 2000-gebied als landelijk een positieve trend, waardoor een tijdelijke aantasting of verstoring van een klein deel van het leefgebied nooit kan leiden tot een negatief effect. Watersnip broedt in De Wieden niet (meer) in agrarisch gebied en is vooral gebonden aan veenmosrietland. Het instandhoudingsdoel wordt op dit moment ook gehaald door natuurontwikkeling elders. Kwartelkoning is historisch niet bekend uit dit deel van De Wieden, de graslanden hebben daarmee niet bijgedragen aan de draagkracht van het gebied.

De rietzone is leefgebied van roerdomp, bruine kiekendief, grote karekiet, rietzanger en snor. In dit deel zijn geen werkzaamheden gepland, waardoor effecten alleen kunnen optreden als gevolg van verstoring door bijvoorbeeld geluidverstoring en verstoring door aanwezigheid van mensen en materieel. Dit kan alleen optreden indien in het broedseizoen gewerkt wordt. Negatieve effecten op broedvogels van rietmoeras kunnen niet worden uitgesloten wanneer in het broedseizoen gewerkt wordt.

Niet-broedvogels

Omdat het plangebied grotendeels uit grasland bestaat, betekent dat het deelgebied slechts voor enkele niet-broedvogelsoorten leefgebied (foerageergebied) is. De niet-broedvogels kunnen verdeeld worden in een aantal groepen: viseters en duikeenden, graseters, grondeleenden en visarend. Hoewel enkele duikeenden of grondeleenden in de watergangen niet uitgesloten zijn, vormt het zeker geen primair leefgebied. Het gaat vooral om kleine zwaan, kolgans, grauwe gans en smient. Met uitzondering van kleine zwaan hebben deze soorten een gunstige staat van instandhouding.

Voor kleine zwaan is grasland vooral aan het einde van het seizoen een voedselbron, daarvoor wordt met name gevoerageerd op de wortelknollen van fonteinkruiden. Het instandhoudingsdoel wordt op dit moment niet gehaald, gezien het hoge aantal dat in het verleden in het gebied aangetroffen is, is de draagkracht van het Natura 2000-gebied niet de beperkende factor. Een tijdelijke afname van de beschikbaarheid (kwalitatief) van foerageergebied leidt dan ook niet tot negatieve effecten op deze soort. Er zijn voldoende alternatieven beschikbaar in het gebied. Significante effecten als gevolg van het tijdelijk oppervlakteverlies zijn hierdoor uitgesloten.

Grauwe gans zit boven het instandhoudingsdoel, waardoor een tijdelijke afname niet leidt tot een effect op het langjarige gemiddelde. Significante effecten als gevolg van het tijdelijk oppervlakteverlies zijn uitgesloten.

Voor smient en kolgans geldt een vergelijkbare redenering, echter voor beide soorten ligt het aantal ongeveer op het instandhoudingsdoel. De populaties zijn in De Wieden echter aan fluctuatie onderhevig, waarbij de trend van kolgans de laatste seizoenen mogelijk iets neerwaarts is en die van smient zeker negatief is. De totale landelijke populaties lijken nog te groeien of is min of meer stabiel. Gezien de grote fluctuatie tussen de seizoenen en het aantal dat in het verleden in het gebied aanwezig is geweest (waarbij het oppervlak agrarisch grasland niet groter was), leidt een mogelijke tijdelijke afname van de beschikbaarheid (kwalitatief) van foerageergebied niet tot significant negatieve effecten op kolgans en smient. Er zijn voldoende alternatieven beschikbaar in het gebied. Significante negatieve effecten als gevolg van het tijdelijk oppervlakteverlies worden uitgesloten.

4.2.3 Beschermde soorten

Broedvogels

In het grasland of in de oevers kunnen enkel, naar verwachting algemeen in Nederland voorkomende vogelsoort broeden. Het gaat dan bijvoorbeeld om soorten als wilde eend, waterhoen of graspieper. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het (starten van) het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt.

Voor een aantal soorten geldt echter dat hun verblijfplaatsen (nest) en de functionele omgeving daarvan jaarrond beschermd is. Bij verstoring of vernieling van nesten of leefgebied moet voor deze soorten ook buiten het broedseizoen formeel een ontheffing aangevraagd worden. Dit betreft hoofdzakelijk roofvogels en uilen, aangevuld met huismus en gierzwaluw. Voor deze soorten zijn geen potentiële broedlocaties aanwezig (bomen), waardoor deze soorten uitgesloten kunnen worden.

Geadviseerd wordt daarom wel een controle van het plangebied uit te voeren direct voorafgaande aan de werkzaamheden. Enkele vogelsoorten als houtduif kunnen, afhankelijk van de weersomstandigheden het hele jaar door broeden.

Overige soorten

Door het reguliere agrarische gebruik van het grootste deel van het plangebied, is het aandeel beschermde soorten beperkt. Het gaat om drie soorten die daadwerkelijk aangetroffen zijn: otter, grote modderkruiper en kwabaal. Verder is aanwezigheid van ringslang en waterspitsmuis in de watergangen niet onwaarschijnlijk gezien het voorkomen in de omgeving en de dispersiemogelijkheden van deze soorten. Vaste verblijfplaatsen van otter en waterspitsmuis zijn niet waarschijnlijk, het zal dan vooral gaan om langstreckende of foeragerende exemplaren vanuit De Wieden.

Voor vleermuizen is het plangebied alleen foerageergebied. De werkzaamheden of inrichting leidt niet tot het verstoren van essentieel foerageergebied, er zijn ruim voldoende alternatieven in de omgeving.

Tabel 5. Voorkomen van beschermde soorten in het deelgebied Verbinding De Wieden-Vollenhovemeer

Soort	Leefgebied aanwezig in plangebied	Effecten
Otter	Watergangen vormen foerageergebied	Verstoring tijdens uitvoering, zeker niet significant. Geen invloed op staat van instandhouding. Vervolgstappen niet noodzakelijk.
Waterspitsmuis	Kan voorkomen in ruig gebroeide oevers. Lage dichtheid en vooral foerageergebied.	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.
Vleermuizen	Het plangebied, zowel het grasland als de watergangen, kunnen foerageergebied zijn. Vaste verblijfplaatsen zijn niet aanwezig.	Verstoring tijdens uitvoering, zeker niet significant. Geen invloed op staat van instandhouding. Vervolgstappen niet noodzakelijk.
Ringslang	Graslanden, watergangen en oeverzones vormen geschikt leefgebied.	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van

Soort	Leefgebied aanwezig in plangebied	Effecten
		instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.
Poelkikker	Kan watergangen als voortplantingswater gebruiken en het omliggende terrein als landhabitat.	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.
Grote modderkuiper Kwabaal	De watergangen vormen potentiële geschikt leefgebied.	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.

4.3 Duinweg-Leeuwte

4.3.1 Ingreep

Het deelgebied Duinweg-Leeuwte ligt, net als het deelgebied Verbinding De Wieden-Vollenhovermeer in het noordwesten van De Wieden. Het deelgebied wordt aan de westzijde begrensd door de Duinweg. In het noorden ligt het Ettenlandsch Kanaal en in het oosten ligt de Kleine Beukelarwijde. In het zuiden ligt de Moespotsvaart. Het deelgebied kan in twee delen verdeeld worden: het westelijke deel, dat geheel bestaat uit agrarisch grasland en het oostelijke deel met rietland, moeras, bos, watergangen en vochtig grasland. De inrichtingsmaatregelen hebben echter alleen betrekking op het westelijk deel.

In het deelgebied Duinweg-Leeuwte worden de volgende habitats gerealiseerd:

- 24 hectare vochtig grasland;

Hoewel het definitief ontwerp nog niet bekend is wordt rekening gehouden met de volgende werkzaamheden op bovenstaande habitats te realiseren:

- Graafwerkzaamheden;
- Plagwerkzaamheden;
- Aanleg van een waterinlaat

Figuur 7 geeft het voorlopig ontwerp van het deelgebied Duinweg-Leeuwte weer.

Figuur 7. Voorlopig ontwerp Duinweg-Leeuwte

4.3.2 Natura 2000

Habitattypen

Het plangebied Duinweg-Leeuwte ligt geheel binnen het Natura 2000-gebied De Wieden. De agrarische graslanden zijn niet begrensd als habitattypen. Het riet- en moerasgebied aan de oostzijde van het plangebied zijn deels begrensd als Ruigten en zomen [H6430A] en Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) [H7140B] (habitattypenkaart Provincie Overijssel, 2017). Wanneer buiten deze habitattypen gewerkt wordt, kunnen op basis van de geplande ingreep en inrichting, negatieve effecten op habitattypen op voorhand uitgesloten worden. Een nadere beoordeling is niet aan de orde.

Habitatrichtlijnsorten

Hoewel de werkzaamheden alleen in het agrarische gedeelte plaatsvinden, is het gebied wel leefgebied van enkele soorten waarvoor het Natura 2000-gebied De Wieden een instandhoudingsopgave heeft. Omdat het plangebied uit agrarisch grasland bestaat, gaat het om verhoudingsgewijs marginaal leefgebied in de waterlopen of oevers (otter en vissen). Omdat het niet om primair leefgebied gaat en de aantasting tijdelijk is, leidt dit niet tot negatieve effecten op de natuurlijke kenmerken van De Wieden en tot het in geding komen van de instandhoudingsdoelen. Een nadere beoordeling is niet aan de orde. Het veenmosrietland in het aangrenzende, oostelijke deel is een bekend en grote groeiplaats van groenknolorchis. Het is bij de uitvoering dan ook van groot belang dat de rietlanden zeker niet betreden of vergraven worden.

Omdat wel gewerkt kan worden in het leefgebied kunnen daarbij exemplaren van de habitatrichtlijnsorten verstoord of gedood worden. De bescherming op soort- of individuniveau is voor de meeste soorten geregeld via de soortbescherming uit de Wet natuurbescherming, zie volgende paragraaf.

Broedvogels

Hoewel enkele aangewezen broedvogelsoorten in het agrarisch gebied aangetroffen zijn, is het niet aannemelijk dat het om broedende exemplaren gaat. Het plangebied is grotendeels ongeschikt als broedgebied. De enige soorten die hier zouden kunnen broeden zijn watersnip en kwartelkoning in het grasland en rietzanger in rietkragen in slootkanten. Rietzanger vertoont zowel in het Natura 2000-gebied als landelijk een positieve trend, waardoor een tijdelijke aantasting of verstoring van een klein deel van het leefgebied nooit kan leiden tot een negatief effect. Watersnip broedt in De Wieden niet (meer) in agrarisch gebied en is vooral gebonden aan veenmosrietland. Het instandhoudingsdoel wordt op dit moment ook gehaald. Kwartelkoning is historisch niet bekend uit dit deel van De Wieden, de graslanden hebben daarmee niet bijgedragen aan de draagkracht van het gebied.

De rietzone is leefgebied van bruine kiekendief, roerdomp, purperreiger, porseleinhoen, rietzanger en snor. In dit deel zijn geen werkzaamheden gepland, waardoor effecten alleen kunnen optreden als gevolg van verstoring door bijvoorbeeld geluidverstoring en verstoring door aanwezigheid van mensen en materieel. Dit kan alleen optreden indien in het broedseizoen gewerkt wordt. Negatieve effecten op broedvogels van rietmoeras kunnen niet worden uitgesloten wanneer in het broedseizoen gewerkt wordt.

Niet-broedvogels

De niet-broedvogels kunnen verdeeld worden in een aantal groepen: viseters en duikeenden, graseters, grondeleenden en visarend. Omdat het plangebied grotendeels uit grasland bestaat, betekent dat het deelgebied slechts voor enkele niet-broedvogelsoorten leefgebied (foerageergebied is). Hoewel enkele duikeenden of grondeleenden in de watergangen niet uitgesloten zijn, vormt het zeker geen primair leefgebied. Het gaat vooral om kleine zwaan, kolgans, grauwe gans en smient. Met uitzondering van kleine zwaan hebben deze soorten een gunstige staat van instandhouding.

Voor kleine zwaan is grasland vooral aan het einde van het seizoen een voedselbron, daarvoor wordt met name gevoerd op de wortelknollen van fonteinkruiden. Het instandhoudingsdoel wordt op dit moment niet gehaald, gezien het hoge aantal dat in het verleden in het gebied aangetroffen is, is de draagkracht van het Natura 2000-gebied niet de beperkende factor. Een tijdelijke afname van de beschikbaarheid (kwalitatief) van foerageergebied leidt dan ook niet tot negatieve effecten op deze soort. Er zijn voldoende alternatieven beschikbaar in het gebied. Significante effecten als gevolg van het tijdelijk oppervlakteverlies zijn hierdoor uitgesloten.

Grauwe gans zit boven het instandhoudingsdoel, waardoor een tijdelijke afname niet leidt tot een effect op het langjarige gemiddelde. Significante effecten als gevolg van het tijdelijk oppervlakteverlies zijn uitgesloten.

Voor smient en kolgans geldt een vergelijkbare redenering, echter voor beide soorten ligt het aantal ongeveer op het instandhoudingsdoel. De populaties zijn in De Wieden echter aan fluctuatie onderhevig, waarbij de trend van kolgans de laatste seizoenen mogelijk iets neerwaarts is en die van smient zeker negatief is. De totale landelijke populaties lijken nog te groeien of is min of meer stabiel. Gezien de grote fluctuatie tussen de seizoenen en het aantal dat in het verleden in het gebied aanwezig is geweest (waarbij het oppervlak agrarisch grasland niet groter was), leidt een mogelijke tijdelijke afname van de beschikbaarheid (kwalitatief) van foerageergebied niet tot significant negatieve effecten op kolgans en smient. Er zijn voldoende alternatieven beschikbaar in het gebied. Significante negatieve effecten als gevolg van het tijdelijk oppervlakteverlies zijn dan ook uitgesloten.

4.3.3 Beschermde soorten

Broedvogels

In het grasland of in de oevers kunnen enkele, naar verwachting algemeen in Nederland voorkomende vogelsoorten broeden. Het gaat dan bijvoorbeeld om soorten als wilde eend, waterhoen of graspieper. Ook minder algemene en kwetsbare soorten broeden in de graslanden. Grutto en gele kwikstaart hebben een

relatief hoge dichtheid in deze graslanden. Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soort, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt in zeldzaamheid of trend. Voor schadelijke werkzaamheden in het broedseizoen wordt geen ontheffing verleend, omdat het (starten van) het uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen over het algemeen een goed alternatief vormt.

Voor een aantal soorten geldt echter dat hun verblijfplaatsen (nest) en de functionele omgeving daarvan jaarrond beschermd is. Bij verstoring of vernieling van nesten of leefgebied moet voor deze soorten ook buiten het broedseizoen formeel een ontheffing aangevraagd worden. Dit betreft hoofdzakelijk roofvogels en uilen, aangevuld met huismus en gierzwaluw. Voor deze soorten zijn geen potentiële broedlocaties aanwezig (bomen), waardoor deze soorten uitgesloten kunnen worden.

Geadviseerd wordt daarom wel een controle van het plangebied uit te voeren direct voorafgaande aan de werkzaamheden. Enkele vogelsoorten als houtduif kunnen, afhankelijk van de weersomstandigheden het hele jaar door broeden.

Overige soorten

Door het agrarische gebruik van het grootste deel van het plangebied, is het aandeel beschermde soorten beperkt. Het gaat om drie soorten die daadwerkelijk aangetroffen zijn: otter, ringslang en grote modderkruiper. Verder is aanwezigheid van waterspitsmuis of heikikker in de watergangen niet onwaarschijnlijk gezien het voorkomen in de omgeving en de dispersiemogelijkheden van deze soorten. Vaste verblijfplaatsen van otter en ringslang zijn niet waarschijnlijk, het zal dan vooral gaan om langstreckende of foeragerende exemplaren vanuit De Wieden.

Voor vleermuizen is het plangebied alleen foerageergebied. De werkzaamheden of inrichting leidt niet tot het verstoren van essentieel foerageergebied, er zijn ruim voldoende alternatieven in de omgeving.

Tabel 6. Voorkomen van beschermde soorten in het deelgebied Duinweg-Leeuwte

Soort	Leefgebied aanwezig in plangebied	Effecten
Otter	Watergangen vormen foerageergebied	Verstoring tijdens uitvoering, zeker niet significant. Geen invloed op staat van instandhouding. Vervolgstappen niet noodzakelijk.
Waterspitsmuis	Kan voorkomen in ruig gebroeide oevers. Lage dichtheid en vooral foerageergebied.	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.
Vleermuizen	Het plangebied, zowel het grasland als de watergangen, kunnen foerageergebied zijn. Vaste verblijfplaatsen zijn niet aanwezig.	Verstoring tijdens uitvoering, zeker niet significant. Geen invloed op staat van instandhouding. Vervolgstappen niet noodzakelijk.
Ringslang	Graslanden, watergangen en oeverzones vormen geschikt leefgebied.	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.

Soort	Leefgebied aanwezig in plangebied	Effecten
Heikikker	Kan watergangen als voortplantingswater gebruiken en het omliggende terrein als landhabitat.	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.
Grote modderkuiper	De watergangen vormen potentiële geschikt leefgebied.	Verstoring tijdens uitvoering, mogelijk negatieve effecten door verstoren individuen en aantasting leefgebied. Geen invloed op staat van instandhouding. Mogelijk aangepaste werkwijze noodzakelijk.
Grote vuurvlieder Zilverenmaan Noordse winterjuffer Groenknolorchis	Belangrijke deelpopulatie in aangrenzend rietmoeras, agrarisch gebied vormt geen leefgebied.	Verstoring tijdens uitvoering niet aan de orde, zeker niet significant. Geen invloed op staat van instandhouding. Vervolgstappen niet noodzakelijk. Bij aantreffen waardplanten (o.a. waterzuring, moerasviooltje), aangepaste werkwijze noodzakelijk.

5 DISSCUSSIE EN VERVOLG

5.1 Natura 2000

5.1.1 Beoordeling

Ossenzijl, Verbinding De Wieden-Vollenhovermeer en Duinweg-Leeuwte

De ingreep in de deelgebieden Ossenzijl, Verbinding Vollenhovermeer en Duinweg-Leeuwte vinden of plaats buiten een Natura 2000-gebied of in delen van het Natura 2000-gebied waarvan de ecologische waarde relatief beperkt is. Het gaat hierbij vooral om agrarische graslanden die van belang zijn voor grasetende niet-broedvogels. De watergangen tussen de percelen kunnen lokaal wel leefgebied zijn van enkele soorten (foerageergebied purperreiger of roerdomp en broedgebied rietzanger), maar de omvang daarvan is in verhouding tot het beschikbare oppervlak elders in de Natura 2000-gebieden en omliggende polders laag. Van significant negatieve effecten zal niet snel sprake zijn.

Noordmanen en Muggenbeet

De ingreep in de deelgebieden Noordmanen en Muggenbeet zijn grootschaligere ingrepen over een groter oppervlak en grotendeels binnen de Natura 2000-gebieden. Het gaat hierbij ook om ingrepen in bestaande habitattypen of in leefgebied van diverse habitatrictlijnsoorten en broedvogels. Omdat de gunstige staat van instandhouding van veel van de aangewezen habitattypen en -soorten en (niet-)broedvogels ongunstig tot zeer ongunstig is, zijn negatieve effecten door bijvoorbeeld fysieke/mechanische aantasting, verdroging of verstoring niet op voorhand uit te sluiten.

In de planvorming en bij de uitvoering moet dan ook rekening gehouden worden met de aanwezigheid van (leefgebied van) deze (vogel)soorten. Wanneer de inrichting en de wijze van uitvoeren (op planniveau) bekend is, dient een plan opgesteld te worden waarin vastgelegd wordt hoe de bestaande natuurwaarden ontzien worden.

5.1.2 Cumulatie

De effectbeoordeling hierboven is per deelgebied individueel beschreven. De deelgebieden liggen echter in dezelfde Natura 2000-gebieden en hebben (mogelijk) een negatief effect op dezelfde natuurwaarden en soorten (zowel op soortniveau als individu-niveau). Wanneer de werkzaamheden in één of meer deelgebieden gelijktijdig uitgevoerd worden, maar ook bij een uitvoering kort achter elkaar, moet rekening gehouden worden met cumulatieve effecten.

Het kan hierbij gaan om een aantasting van verschillende deelpopulaties, waardoor de totale (meta)populatie beïnvloed wordt met als gevolg versnippering en een verminderde kans op uitwisseling van individuen. Voor de meer mobiele soorten (ganzen en eenden) kunnen door de verspreid aanwezige verstoring over het hele gebied, de daadwerkelijke uitwijkmogelijkheden beperkt worden. Voor beide situaties kan dit leiden tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken en het niet halen van de instandhoudingsdoelen.

Naast de cumulatieve effecten tussen de vijf deelgebieden moeten ook andere projecten (nog niet uitgevoerd maar wel vergund) betrokken worden in de cumulatietoets.

5.2 Soortbescherming

5.2.1 Vervolgstappen

Ossenzijl, Verbinding De Wieden-Vollenhovermeer en Duinweg-Leeuwte

Van enkele soorten kan op basis van de verspreiding en de verkenning in het voorjaar, aanwezigheid niet uitgesloten worden. Voor alle soorten gaat het hoofdzakelijk om effecten die op kunnen treden wanneer in de watergangen of aan de oevers gewerkt wordt. Indien dit beperkt blijft tot handelingen die vergelijkbaar zijn met de reguliere onderhoudswerkzaamheden zijn vervolgestappen niet noodzakelijk.

Wanneer de werkzaamheden in de watergangen en oevers een grotere ingreep betreft, zijn effecten niet uit te sluiten. Of sprake is van effecten hangt af van de daadwerkelijke aanwezigheid van de soorten. Hierbij kan gekozen worden om eerst een leefgebied-beoordeling uit te voeren, om te bepalen of het plangebied daadwerkelijk potentieel geschikt is. Voor enkele soorten (otter, waterspitsmuis, heikikker, ringslang, grote modderkruiper, kwabaal) is dit naar verwachting niet heel zinvol, omdat de habitatrange relatief groot is. Door de ligging naast de Weerribben of De Wieden kan ook matig geschikt leefgebied voldoende zijn voor een kleine (deel)populatie of zwervende dieren.

Nader, soortgericht onderzoek kan hierover meer uitsluitel geven. Omdat voor enkele soorten (in ieder geval otter, ringslang, waterspitsmuis, grote modderkruiper, kwabaal, grote vuurvlieder) de trefkans bij gericht onderzoek laag is, betekent het niet aantreffen niet direct dat een soort ook daadwerkelijk afwezig is. Tevens is de onderzoeksinspanning groot, zowel fysiek als in omvang, terwijl de kans op succes beperkt is. Door de aanwezigheid van veel soorten in de directe omgeving is het uitsluiten van aanwezigheid bijna niet mogelijk.

Noordmanen en Muggenbeet

Aanwezigheid van veel soorten kan op basis van de verspreiding aannemelijk. Omdat de ingreep leidt tot een behoorlijke aantasting van het bestaande leefgebied, zowel voor de soorten van bos, ruigte en rietland en water, zijn negatieve effecten niet uit te sluiten. Of sprake is van effecten hangt af van de daadwerkelijke aanwezigheid van de soorten. Hierbij kan gekozen worden om eerst een leefgebied-beoordeling uit te voeren, om te bepalen in welke deelgebieden soorten daadwerkelijk voorkomen en waar ze met zekerheid afwezig zijn. Dit is echter vooral mogelijk voor soorten met een niche-habitatkeuze of een zeer beperkte verspreidingscapaciteit (vlinders). Soorten die zich makkelijk verplaatsen en een grote habitatrange hebben, is dit minder zinvol omdat deze soorten vrijwel overal voor kunnen komen. Tevens kan door de ligging in een uitgestrekt natuurgebied, ook matig geschikt leefgebied voldoende zijn voor een kleine (deel)populatie of zwervende dieren.

Nader, soortgericht onderzoek kan hierover meer uitsluitel geven. Omdat voor veel soorten uit dit deelgebied de trefkans bij gericht onderzoek laag is, betekent het niet aantreffen niet direct dat een soort ook daadwerkelijk afwezig is. Een leefgebied-beoordeling in combinatie met historische verspreidingsgegevens, is hier waarschijnlijk een betere oplossing.

5.2.2 Mitigatiemaatregelen

Wanneer ervanuit gegaan wordt dat de soorten aanwezig zijn of wanneer een soort daadwerkelijk aangetroffen is, kunnen maatregelen getroffen worden om negatieve effecten op exemplaren van beschermde soorten zoveel mogelijk te voorkomen. Dit zijn de zogenaamde mitigerende maatregelen. De volgende maatregelen komen voor het deelgebied Ossenzijl in aanmerking:

Broedvogels:

- Starten of uitvoeren van de werkzaamheden buiten het broedseizoen.
- Ontzien nesten die jaarrond beschermd zijn wanneer het ontwerp dit toelaat (*Noordmanen, Muggenbeet*).

Water- en oeveragebonden soorten:

- Voorafgaand aan uitvoering het tijdig ongeschikt maken van de oeervegetatie door deze kort af te maaien (en kort te houden);
- Bij grondwerkzaamheden (taluds, dempen etc.): werken in één richting, in de richting van te behouden leefgebied om vluchten mogelijk te houden;
- Wegvangen waterdieren en (onder)watervegetatie en overzetten naar watergangen waar niet (meer) gewerkt wordt.
- Pollen of vegetaties met waardplanten ruim uitgraven en direct overzetten naar alternatieve geschikte groeiplaatsen waar niet (meer) gewerkt wordt.

Soorten van ruigten, rietland en opgaande vegetaties (*Noordmanen, Muggenbeet*)

- Voorafgaand aan uitvoering het tijdig ongeschikt maken van de vegetatie door deze te kappen of kort af te maaien (en kort te houden);
- In één richting werken, in de richting van te behouden leefgebied om vluchten mogelijk te houden;
- Vegetaties met waardplanten of overwinterende eitjes, larven et cetera ruim uitgraven en direct overzetten naar alternatieve geschikte groeiplaatsen waar niet (meer) gewerkt wordt.

Algemeen

- Gebruik van rijplaten om bodemschade (verdichting) te voorkomen
- Werkterrein en rijroutes zo kort mogelijk houden
- Zoveel mogelijk handelingen per locatie in een keer uitvoeren, zodat de verstoring geclusterd is;
- Verwerkt of ingericht terrein niet opnieuw betreden, alleen rijden en werken in nog te bewerken terreindelen.

5.2.3 Overweging

Samengevat kunnen een leefgebied-beoordeling of nader soortgericht onderzoek meer inzicht geven over de (kans op) aanwezigheid van beschermde soorten. Hoewel een sluitende conclusie alleen gemaakt kan worden bij daadwerkelijk aantreffen, is gezien de omvang en de natuurwaarde van de gebieden een leefgebied-beoordeling in combinatie met diverse, deels uit voorzorg te nemen mitigatiemaatregelen, een beter passende oplossing.

LITERATUUR

Dijkstra, K.D.B., V.J. Kalkman, R. Ketelaar, M.J.T. van der Weide (2002). *De Nederlandse Libellen (Odonata)*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Surveye-Nederland, Leiden.

Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. Van Swaay, I. Wynhof (2006), *De dagvlinders van Nederland*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Surveye-Nederland, Leiden.

Creemers R.C.M., J.J.C.W. van Delft (2009). *De Amfibieën en Reptielen van Nederland*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Surveye-Nederland, Leiden.

Websites:

www.vlinderstichting.nl
www.zoogdiervereniging.nl
www.ravon.nl
www.verspreidingsatlas.nl
www.ndff-ecogrid.nl

COLOFON

QUICKSCAN NATUUR INRICHTINGSPLANNEN DE WIEDEN EN WEERRIBBEN
TOETSING PAS-INRICHTINGSMAATREGELEN NATURA 2000-GEBIEDEN DE WIEDEN EN
WEERRIBBEN

KLANT

Provincie Overijssel

AUTEUR

Arjen Goutbeek

PROJECTNUMMER

C03081.000163

ONZE REFERENTIE

079725941 A

DATUM

6 oktober 2020

STATUS

Definitief

GECONTROLEERD DOOR

Sander Jonker
Specialist natuur

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 264
6800 AG Arnhem
Nederland
+31 (0)88 4261 261

www.arcadis.com